

Ayetü'l Kübra Risalesi

Bediüzzaman Said Nursi tarafından yazılan Kur'an tefsiri Risale-i Nur külliyatı eserlerinden Asa-yı Musa adlı eserde yer alan ve Allah'ın varlık ve birliğini izah ve ispat eden **AYETÜ'L KÜBRA** Risalesinin tamamını sizlere sunuyoruz.

RİSALE-İ NUR KÜLLİYATI'NDAN

Âyetü'l-Kübra Risalesi

Kâinattan hâlıkını soran bir seyyahın müşahedatıdır

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
تُسَبِّحُ سَجْدًا لَّهٗ السَّمَوٰتُ وَالسَّمٰوٰتُ السَّجِدُوعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِيْهَا مِنْ اَنْۢمٰلٍ
شَیْءٍ اِلَّاۤ اَلَّاۤ یُسَبِّحُ بِحَمْدِهٖ وَلَا یَفْقَهُوْنَ تَسْبِیْحَهُمْ اِنْۢ زُہُ
كَانَ حَلِیْمًا غَفُوْرًا

Bu âyet-i muazzama gibi pek çok âyât-ı Kur'aniye, bu kâinat Hâlık'ını bildirmek cihetinde, her vakit ve herkesin en çok hayretle bakıp zevk ile mütalaa ettiği en parlak bir sahife-i tevhid olan semavatı en başta zikretmelerinden, en başta ona başlamak muvafıktır.

Evet, bu dünya memleketine ve misafirhanesine gelen her bir misafir, gözünü açıp baktıkça görür ki: Gayet keremkârane bir ziyafetgâh ve gayet sanatkârane bir teşhirgâh ve gayet haşmetkârane bir ordugâh ve talimgâh ve gayet hayretkârane ve şevk-engizane bir seyrangâh ve temaşagâh ve gayet manidarane ve hikmet-perverane bir mütalaagâh olan bu güzel misafirhanenin sahibini ve bu kitab-ı kebirin müellifini ve bu muhteşem memleketin sultanını tanımak ve bilmek için şiddetle merak ederken; en başta **göklerin** nur yıldızı ile yazılan güzel yüzü görünür: "Bana bak, aradığınızı sana bildireceğim!" der. O da bakar görür ki:

Bir kısmı arzımızdan bin defa büyük ve o büyüklerden bir kısmı top güllesinden yetmiş derece süratli yüz binler ecram-ı semaviyeyi direksiz, düşürmeden durduran ve birbirine çarpmadan fevka'l-had çabuk ve beraber gezdiren, yağsız söndürmeden mütemadiyen o hadsiz lambaları yandıran ve hiçbir gürültü ve ihtilal çıkartmadan o nihayetsiz büyük kütleleri idare eden ve güneş ve kamerin vazifeleri gibi hiç isyan ettirmeden o pek büyük mahlukları vazifelerle çalıştıran ve iki kutbun dairesindeki hesap rakamlarına sıkışmayan bir nihayetsiz uzaklık içinde, aynı zamanda, aynı kuvvet ve aynı tarz ve aynı sikke-i fıtrat ve aynı surette, beraber, noksansız tasarruf eden ve o pek büyük mütecaviz kuvvetleri taşıyanları, tecavüz ettirmeden kanununa itaat ettiren ve o

nihayetsiz kalabalığın enkazları gibi göğün yüzünü kirletecek süprüntülere meydan vermeden pek parlak ve pek güzel temizlettiren ve bir muntazam ordu manevrası gibi manevra ile gezdiren ve arzı döndürmesiyle, o haşmetli manevranın başka bir surette hakiki ve hayalî tarzlarını her gece ve her sene sinema levhaları gibi seyirci mahlukatına gösteren bir tezahür-ü rububiyet ve o rububiyet faaliyeti içinde görünen teshir, tedbir, tedvir, tanzim, tanzif, tavziften mürekkep bir hakikat, bu azameti ve ihatatı ile o semavat Hâlık'ının vücub-u vücuduna ve vahdetine ve mevcudiyeti, semavatın mevcudiyetinden daha zahir bulunduğuna bilmüşahede şahadet eder manasıyla **Birinci Makam'ın birinci basamağında**

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَجِيبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلَى
وُجُوبِ وَجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ السَّمَّوَاتِ بِجَمْعِ مَا فِيهَا
بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ إِحْاطَةِ حَقِّيقَةِ التَّسَخُّرِ وَ التَّدْوِيرِ وَ
التَّذْوِيرِ وَ التَّنْظِيمِ وَ التَّنْظِيفِ وَ التَّوْطِيفِ
الْوَأْسِعَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالشَّاهِدَةِ
denilmiştir.

Sonra, dünyaya gelen o yolcu adama ve misafire, cevvi-sema denilen ve mahşer-i acayıp olan **feza**

gürültü ile konuşarak bağıyor: "Bana bak! Merakla aradığını ve seni buraya göndereni benimle bilebilir ve bulabilirsin." der. O misafir, onun ekşi fakat merhametli yüzüne bakar; müthiş fakat müjdeli gürültüsünü dinler, görür ki:

Zemin ile âsuman ortasında muallakta durdurulan bulut, gayet hakîmane ve rahîmane bir tarzda zemin bahçesini sular ve zemin ahalisine âb-ı hayat getirir ve harareti (yani yaşamak ateşinin şiddetini) ta'dil eder ve ihtiyaca göre her yerin imdadına yetişir. Ve bu vazifeler gibi çok vazifeleri görmekle beraber, muntazam bir ordunun acele emirlere göre görünmesi ve gizlenmesi gibi; birden cevvi dolduran o koca bulut dahi gizlenir, bütün eczaları istirahate çekilir, hiçbir eseri görülmez. Sonra "Yağmur başına arş!" emrini aldığı anda; bir saat, belki birkaç dakika zarfında toplanıp cevvi doldurur, bir kumandanın emrini bekler gibi durur.

Sonra o yolcu, cevvdaki rüzgâra bakar, görür ki: Hava o kadar çok vazifelerle gayet hakîmane ve kerîmane istihdam olunur ki güya o camid havanın şuarsuz zerrelere her bir zerresi; bu kâinat Sultanı'ndan gelen emirleri dinler, bilir ve hiçbirini geri bırakmayarak, o kumandanın kuvvetiyle yapar ve intizamla yerine getirir bir vaziyetle; zeminin bütün nüfuslarına nefes vermek ve zîhayata lüzumu bulunan hararet ve ziya ve elektrik gibi maddeleri ve sesleri nakletmek ve nebatatın telkîhine vasıta olmak gibi çok küllî vazifelerde ve hizmetlerde, bir dest-i gaybî tarafından gayet şuurkârane ve alîmane ve hayat-perverane istihdam olunuyor.

Sonra yağmura bakıyor, görür ki: O latîf ve berrak ve tatlı ve hiçten ve gaybî bir hazine-i rahmetten gönderilen katrelerde o kadar rahmanî hediyeler ve vazifeler var ki güya rahmet, tecessüm ederek katreler suretinde hazine-i Rabbaniyeden akıyor manasında olduğundan yağmura "rahmet" namı verilmiştir.

Sonra şimşeğe bakar ve ra'dı (gök gürültüsü) dinler, görür ki pek acib ve garib hizmetlerde çalıştırılıyorlar.

Sonra gözünü çeker, aklına bakar, kendi kendine der ki: Atılmış pamuk gibi bu camid, şuarsuz bulut elbette bizleri bilmez ve bize acıyıp imdadımıza kendi kendine koşmaz ve emirsiz meydana çıkmaz ve gizlenmez.

Belki gayet kadîr ve rahîm bir kumandanın emriyle hareket eder ki bir iz bırakmadan gizlenir ve def'aten meydana çıkar, iş başına geçer. Ve gayet faal ve müteâl ve gayet cilveli ve haşmetli bir sultanın fermanıyla ve kuvvetiyle vakit be-vakit cevâ âlemini doldurup boşaltır. Ve mütemadiyen hikmetle yazar ve paydos ile bozar tahtasına ve mahv ve ispat levhasına ve haşır ve kıyamet suretine çevirir. Ve gayet lütufkâr ve ihsan-perver ve gayet keremkâr ve rububiyet-perver bir hâkim-i müdebbirin tedbiriyle rüzgâra biner ve dağlar gibi yağmur hazinelerini bindirir, muhtaç olan yerlere yetişir. Güya onlara acıyıp ağlayarak gözyaşlarıyla onları çiçeklerle güldürür, güneşin şiddet-i ateşini serinlendirir ve sünger gibi bahçelerine su serper ve zemin yüzünü yıkar, temizler.

Hem o meraklı yolcu kendi aklına der: Bu camid, hayatsız, şuursuz, mütemadiyen çalkanan, kararsız, fırtınalı, dağdağalı, sebatsız, hedefsiz şu havanın perdesiyle ve zahirî suretiyle vücuda gelen yüz binler hakîmane ve rahîmane ve sanatkârane işler ve ihsanlar ve imdatlar bilbedahe ispat eder ki: Bu çalışkan rüzgârın ve bu cevval hizmetkârın kendi başına hiçbir hareketi yok, belki gayet Kadîr ve Alîm ve gayet Hakîm ve Kerîm bir âmirin emriyle hareket eder.

Güya her bir zerresi, her bir işi bilir ve o âmirin her bir emrini anlar ve dinler bir nefer gibi hava içinde cereyan eden her bir emr-i Rabbanîyi dinler, itaat eder ki bütün hayvanatın teneffüsüne ve yaşamasına ve nebatatın telkîhine ve büyümesine ve hayatına lüzumlu maddelerin yetiştirilmesine ve bulutların sevk ve idaresine ve ateşsiz sefinelerin seyr ü seyahatine ve bilhassa seslerin ve bilhassa telsiz telefon ve telgraf ve radyo ile konuşmaların îsaline ve bu hizmetler gibi umumî ve küllî hizmetlerden başka, azot ve müvellidü'l-humuza (oksijen) gibi iki basit maddeden ibaret olan havanın zerreleri birbirinin misli iken, zemin yüzünde yüz binler tarzda bulunan Rabbanî sanatlarda kemal-i intizam ile bir dest-i hikmet tarafından çalıştırılıyor, görüyorum.

وَتَمْرُقَاتٍ يَفِي الرِّيحَ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرَ بَيْنَ يَدَيْهِ
Demek tasrihiyle, rüzgârın tasrihiyle hadsiz Rabbanî hizmetlerde istimal ve bulutların teshiriyle hadsiz Rahmanî işlerde istihdam ve havayı o surette icad eden ancak Vâcibü'l-vücut ve Kâdir-i küllî şey ve Âlim-i küllî şey bir Rabb-i Zülcelali ve'l-ikram'dır der, hükmeder.

Sonra yağmura bakar, görür ki: Yağmurun taneleri sayısınca menfaatler ve katreleri adedince rahmanî cilveler ve reşhaları miktarınca hikmetler içinde bulunuyor. Hem o şirin ve latîf ve mübarek katreler o kadar muntazam ve güzel halk ediliyor ki hususan yaz mevsiminde gelen dolu o kadar mizan ve intizam ile gönderiliyor ve iniyor ki fırtınalar ile çalkanan ve büyük şeyleri çarpıştıran şiddetli rüzgârlar, onların muvazene ve intizamlarını bozmuyor; katreleri birbirine çarpıp birleştirip zararlı kütleler yapmıyor. Ve bunlar gibi çok hakîmane işlerde ve bilhassa zîhayatta çalıştırılan basit ve camid ve şuursuz müvellidü'l-mâ ve müvellidü'l-humuza (hidrojen-oksijen) gibi iki basit maddeden tereküp eden bu su, yüz binlerle hikmetli ve şuurlu ve muhtelif hizmetlerde ve sanatlarda istihdam ediliyor. Demek, bu tecessüm etmiş ayn-ı rahmet olan yağmur ancak bir Rahman-ı Rahîm'in hazine-i gaybiye-i rahmetinde yapılıyor ve nüzülüyle وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَنُحِطُّ بِهِ وَبِذَلِكَ نُفَصِّلُ الْوَحْيَ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ âyetini maddeten tefsir ediyor.

Sonra ra'dı dinler ve berke (şimşeğe) bakar, görür ki: Bu iki hâdis-e-i acibe-i cevviye tam tamına وَيُسَبِّحُ الرَّسَّادُ بِحَمْدِهِ ve وَيُسَبِّحُ الرَّسَّادُ بِحَمْدِهِ بِرُوقِهِ بِأَلْبَابِ مَصَارِي ve وَيُسَبِّحُ الرَّسَّادُ بِحَمْدِهِ بِرُوقِهِ بِأَلْبَابِ مَصَارِي âyetlerini maddeten tefsir etmekle beraber, yağmurun gelmesini haber verip muhtaçlara müjde ediyorlar.

Evet hiçten, birden hârika bir gürültü ile cevvi konuşurmak ve fevkalâde bir nur ve nâr ile zulmetli cevvi ışıkla doldurmak ve dağvari pamuk-misal ve dolu ve kar ve su tulumbası hükmünde olan bulutları ateşlendirmek gibi hikmetli ve garabetli vaziyetlerle baş aşağı gafil insanın başına tokmak gibi vuruyor: "Başını kaldır, kendini tanıttırmak isteyen faal ve kudretli bir zatın hârika işlerine bak! Sen başıboş olmadığın gibi bu hâdiseler de başıboş olamazlar. Her birisi çok hikmetli vazifeler peşinde koşturuluyorlar. Bir Müdebbir-i Hakîm tarafından istihdam olunuyorlar." diye ihtar ediyorlar.

İşte bu meraklı yolcu, bu cevvede bulutu teshirden, rüzgârı tasriften, yağmuru tenzilden ve hâdisat-ı cevviyeyi tedbirden tereküp eden bir hakikatin yüksek ve aşikâr şehadetini işitir "Âmentü billah" der. **Birinci Makam'ın ikinci mertebesinde**

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَجِيبُ الْوَجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلَى
وُجُوبِ وُجُودِهِ الْجَوْوُ بِجَمْعِ مَا فِيهِ بِشَهَادَةِ عَظْمَةِ
الْحَاطَةِ حَقِّيقَةِ التَّسْبِيحِ وَالتَّصْرِيفِ وَالتَّنْزِيلِ وَ
التَّذْذِيرِ الْوَأَسْعَةِ الْمَكْمَلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ
fıkrası, bu yolcunun cevve dair mezkûr müşahedatını ifade eder. (İhtar[1])

Sonra o seyahat-i fikriyeye alışan o mütefekkir misafire, **küre-i arz** lisan-ı haliyle diyor ki: "Gökte, fezada, havada ne geziyorsun? Gel, ben sana aradığını tanıttıracağım. Gördüğüm vazifelerime bak ve sahifelerimi oku!" O da bakar görür ki:

Arz meczup bir mevlevî gibi iki hareketiyle; günlerin, senelerin, mevsimlerin husulüne medar olan bir daireyi, haşr-i a'zamın meydanı etrafında çiziyor. Ve zîhayatın yüz bin envaini bütün erzak ve levazımatlarıyla içine alıp feza denizinde kemal-i muvazene ve nizamla gezdiren ve güneş etrafında seyahat eden muhteşem ve musahhar bir sefine-i Rabbaniyedir.

Sonra sahifelerine bakar, görür ki: Bablarındaki her bir sahifesi, binler âyâtıyla arzın Rabb'ini tanıttırıyor. Umumunu okumak için vakit bulamadığından, yalnız bir tek sahife olan zîhayatın bahar faslında icad ve idaresine bakar, müşahede eder ki:

Yüz bin envain hadsiz efradlarının suretleri, basit bir maddeden gayet muntazam açılıyor ve gayet rahîmane terbiye ediliyor ve gayet mu'cizane bir kısmının tohumlarına kanatçıklar verip onları uçurmak suretiyle neşrettiriliyor ve gayet müdebbirane idare olunuyor ve gayet müşfikane iâşe ve it'am ediliyor ve gayet rahîmane ve rezzakane hadsiz ve çeşit çeşit ve lezzetli ve tatlı rızıkları, hiçten ve kuru topraktan ve birbirinin misli ve farkları pek az ve kemik gibi köklerden, çekirdeklerden, su katrelerinden yetiştiriliyor. Her bahar bir vagon gibi hazine-i gaybdan yüz bin nevi et'ime ve levazımat, kemal-i intizam ile yüklenip zîhayata gönderiliyor.

Ve bilhassa o erzak paketleri içinde yavrulara gönderilen süt konserveleri ve validelerinin şefkatli sinelerinde asılan şekerli süt tulumbacıklarını göndermek, o kadar şefkat ve merhamet ve hikmet içinde görünüyor ki bilbedahe bir Rahman-ı Rahîm'in gayet müşfikane ve mürebbiyane bir cilve-i rahmeti ve ihsanı olduğunu ispat eder.

Elhasıl: Bu sahife-i hayatiye-i bahariye, haşr-i a'zamın yüz bin numunelerini ve

misallerini göstermekle

فَازْظُرْهُ اِلَّا لَمْ يَثَارِ رَحْمَتِ اللّٰهِ كَيْفَ يُحْيِي الْاَرْضَ
بَعْدَ مَوْتِهَا اِنَّ ذٰلِكَ لَمُحْيِي الْمَوْتِى وَهُوَ عٰلِمُ كُلِّ
شَيْءٍ قَدِيْرٌ

âyetini maddeten gayet parlak tefsir ettiği gibi bu âyet dahi bu sahifenin manalarını mu'cizane ifade eder. Ve arzın bütün sahifeleriyle büyüklüğü nisbetinde ve kuvvetinde لَّا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ dediğini anladı.

İşte, küre-i arzın yirmiden ziyade büyük sahifelerinden bir tek sahifenin yirmi vechinden bir tek vechinin muhtasar şهادeti ile o yolcunun sair vecihlerin sahifelerindeki müşahedatı manasında olarak ve o müşahedatları ifade için **Birinci Makam'ın üçüncü mertebesinde** böyle denilmiştir:

لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ الْوٰجِبُ الْوُجُوْدِ الَّذِى دَلَّ عٰلَمِى
وُجُوْبِ وُجُوْدِهٖ فِى وَحْدَتِهٖ الْاَرْضُ بِجَمْعِ مٰ فِىهَا وَمَا
عَلَيْهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ اِحْاطَةِ حَقِّقَةِ التَّسْخِيْرِ وَ
التَّدْبِيْرِ وَالتَّرْبِيَةِ وَ الْفَتْحِ الْجَيْسَةِ وَ تَوْرِيْعِ
الْبُذُوْرِ وَ الْمُحَاطَفَةِ وَ الْاِدَارَةِ وَ الْاِعَاثَةِ لِجَمْعِ
ذَوِ الْحَيَاةِ وَ الرَّحْمٰنِيَّةِ وَ الرَّحْمِيَّةِ الْعَامَّةِ
الشَّامِلَةِ الْمُكْمَلَةِ بِالْمُشَاهَدَةِ

Sonra o mütefekkir yolcu her sahifeyi okudukça saadet anahtarı olan imanı kuvvetlenip ve manevî terakkiyatın miftahı olan marifeti ziyadeleşip ve bütün kemalâtın esası ve madeni olan iman-ı billah hakikati bir derece daha inkişaf edip manevî çok zevkleri ve lezzetleri verdikçe onun merakını şiddetle tahrik ettiğinden; sema, cev v ve arzın mükemmel ve kat'î derslerini dinlediği halde مِنْ هَلْ مِنْ يَدٍ deyip dururken **denizlerin ve büyük nehirlerin**

cezbekârane cûş u hurûşla zikirlerini ve hazîn ve leziz seslerini işitir. Lisan-ı hal ve lisan-ı kâl ile: "Bize de bak, bizi de oku!" derler. O da bakar, görür ki:

Hayattarane mütemadiyen çalkanan ve dağılmak ve dökülmek ve istila etmek fıtratında olan denizler, arzı kuşatıp arz ile beraber gayet süratli bir surette bir senede yirmi beş bin senelik bir dairede koşturulduğu halde; ne dağılırlar ne dökülürler ve ne de komşularındaki toprağa tecavüz ederler. Demek, gayet kudretli ve azametli bir zatın emriyle ve kuvvetiyle dururlar, gezerler, muhafaza olurlar.

Sonra denizlerin içlerine bakar, görür ki: Gayet güzel ve ziynetli ve muntazam cevherlerinden başka, binlerce çeşit hayvanatın iâşe ve idareleri ve tevellüdat ve vefiyatları o kadar muntazamdır; basit bir kum ve acı bir sudan verilen erzakları ve tayinatları o kadar mükemmeldir ki bilbedahe bir Kadîr-i Zülcelal'in, bir Rahîm-i Zülcemal'in idare ve iâşesiyle olduğunu ispat eder.

Sonra o misafir, nehirlere bakar, görür ki: Menfaatleri ve vazifeleri ve vâridat ve sarfiyatları o kadar hakîmane ve rahîmanedir; bilbedahe ispat eder ki bütün ırmaklar, pınarlar, çaylar, büyük nehirler, bir Rahman-ı Zülcelali ve'l-ikram'ın hazine-i rahmetinden çıkıyorlar ve akıyorlar. Hattâ o kadar fevkalâde iddihar ve sarf ediliyorlar ki "Dört nehir cennetten geliyorlar." diye rivayet edilmiş. Yani zahirî esbabın pek fevkinde olduklarından, manevî bir cennetin hazinesinden ve yalnız gaybî ve tükenmez bir menbain feyzinden akıyorlar demektir.

Mesela, Mısır'ın kumistanını bir cennete çeviren Nil-i Mübarek; cenup tarafından "Cebel-i Kamer" denilen bir dağdan mütemadiyen küçük bir deniz gibi tükenmeden akıyor. Altı aydaki sarfiyatı dağ şeklinde toplansa ve buzlansa o dağdan daha büyük olur. Halbuki o dağdan ona

ayrılan yer, mahzen, altı kısmından bir kısım olmaz. Vâridatı ise o mıntıka-i harrede pek az gelen ve susamış toprak çabuk yuttuğu için mahzene az giden yağmur, elbette o muvazene-i vâsiayı muhafaza edemediğinden o Nil-i Mübarek, âdet-i arziye fevkinde bir gaybî cennetten çıkıyor diye rivayeti gayet manidar ve güzel bir hakikati ifade ediyor.

İşte deniz ve nehirlerin denizler gibi hakikatlerinin ve şehadetlerinin binden birisini gördü. Ve umumu bi'l-icma denizlerin büyüklüğü nisbetinde bir kuvvetle لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ der ve bu şehadete denizler mahlukatı adedince şahitler gösterir diye anladı. Ve denizlerin ve nehirlerin umum şehadetlerini irade ederek ifade etmek manasında **Birinci Makam'ın dördüncü mertebesinde**

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلَى
وُجُوبِ وَجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ جَمْعُ بَيْعِ الْبِحَارِ وَالْأَنْهَارِ
بِجَمْعِ مَا فِيهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ احْتِاطَةِ حَقِّيقَةِ
التَّسْخِيرِ وَالْمُحْتَاطَةِ وَالْإِدْرَاقِ وَالْإِدَارَةِ
الْوَاسِعَةِ الْمُنتَظَمَةِ بِالشَّاهِدَةِ
denilmiştir.

Sonra **dağlar ve sahralar**, seyahat-i fikriyede bulunan o yolcuyu çağırıyorlar "Sahifelerimizi de oku!" diyorlar. O da bakar, görür ki:

Dağların küllî vazifeleri ve umumî hizmetleri o kadar azametli ve hikmetlidirler, akılları hayret içinde bırakır. Mesela, dağların zeminden emr-i Rabbanî ile çıkmaları ve zeminin içinde, inkılabat-ı dâhiliyeden neş'et eden heyecanını ve gazabını ve hiddetini, çıkmalarıyla teskin ederek zemin, o dağların fıskırmasıyla ve menfeziyle teneffüs edip zararlı olan sarsıntılardan ve zelzele-i muzırradan kurtulup vazife-i devriyesinde sekenesinin istirahatlerini bozmuyor. Demek, nasıl ki sefineleri sarsıntıdan vikaye ve muvazenelerini muhafaza için onların direkleri üstünde kurulmuş; öyle de dağlar, zemin sefinesine bu manada hazineli direkler olduklarını, Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan وَ الْجِبَالِ أَوْ تَادًا وَالْقَيْدًا فِيهَا وَ الرَّسَالِ فِيهَا gibi çok âyetlerle ferman ediyor. Hem mesela, dağların içinde zîhayata lâzım olan her nevi menbalar, sular, madenler, maddeler, ilaçlar o kadar hakîmane ve müdebbirane ve kerîmane ve ihtiyatkârane iddihar ve ihzar ve istif edilmiş ki bilbedahe kudreti nihayetsiz bir Kadîr'in ve hikmeti nihayetsiz bir Hakîm'in hazineleri ve ambarları ve hizmetkârları olduklarını ispat ederler diye anlar.

Ve sahra ve dağların dağ kadar vazife ve hikmetlerinden bu iki cevhere sairlerini kıyas edip dağların ve sahraların umum hikmetleriyle, hususan ihtiyatî iddiharlar cihetiyle getirdikleri şehadeti ve söyledikleri لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ tevhidini, dağlar kuvvetinde ve sebatında ve sahralar genişliğinde ve büyüklüğünde görür "Âmentü billah" der.

İşte bu manayı ifade için **Birinci Makam'ın beşinci mertebesinde**

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلَى
وُجُوبِ وَجُودِهِ جَمْعُ بَيْعِ الْجِبَالِ وَالصَّخَرِ بِجَمْعِ مَا فِيهَا
وَعَلَيْهَا بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ احْتِاطَةِ حَقِّيقَةِ الْإِدْرَاقِ وَالْإِدَارَةِ
وَالنَّشْرِ الْبُذُورِ وَالْمُحْتَاطَةِ وَالنَّشْرِ
الْإِحْتِاطِيِّ الرَّبَّانِيِّ الْوَاسِعَةِ الْعَامَّةِ
الْمُنْتَظَمَةِ الْمُكَمَّلَةِ بِالشَّاهِدَةِ
denilmiştir.

Sonra o yolcu, dağda ve sahrada fikriyle gezerken **eşcar ve nebatat**

âleminin kapısı fikrine açıldı. Onu içeriye çağırdılar. “Gel dairemizde de gez, yazılarımızı da oku!” dediler. O da girdi, gördü ki: Gayet muhteşem ve müzeyyen bir meclis-i tehlil ve tevhid ve bir halka-i zikir ve şükür teşkil etmişler. Bütün eşcar ve nebatatın envaları bi’l-icma beraber لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ diyorlar gibi lisan-ı hallerinden anladı. Çünkü bütün meyvedar ağaç ve nebatlar; mizanlı ve fesahatli yapraklarının dilleriyle ve süslü ve cezaletli çiçeklerinin sözleriyle ve intizamlı ve belâgatlı meyvelerinin kelimeleriyle beraber, müsebbihane şehadet getirdiklerine ve لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ dediklerine delâlet ve şehadet eden üç büyük küllî hakikati gördü:

Birincisi: Pek zahir bir surette kasdî bir in’am ve ikram ve ihtiyarî bir ihsan ve imtinan manası ve hakikati her birisinde hissedildiği gibi, mecmuunda ise güneşin zuhurundaki ziyası gibi görünüyor.

İkincisi: Tesadüfe havalesi hiçbir cihet-i imkânı olmayan kasdî ve hakîmane bir temyiz ve tefrik, ihtiyarî ve rahîmane bir tezyin ve tasvir manası ve hakikati, o hadsiz enva ve efradda gündüz gibi aşikâre görünüyor ve bir Sâni’-i Hakîm’in eserleri ve nakışları olduklarını gösterir.

Üçüncüsü: O hadsiz masnuatın yüz bin çeşit ve ayrı ayrı tarz ve şekilde olan suretleri; gayet muntazam, mizanlı, ziynetli olarak, mahdud ve ma’dud ve birbirinin misli ve basit ve camid ve birbirinin aynı veya az farklı ve karışık olan çekirdeklerden, habbeciklerden o iki yüz bin nevilerin farikalı ve intizamlı, ayrı ayrı, muvazeneli, hayattar, hikmetli, yanlışsız, hatasız bir vaziyette umum efradının suretlerinin fethi ve açılışı ise öyle bir hakikattir ki güneşten daha parlaktır ve baharın çiçekleri ve meyveleri ve yaprakları ve mevcudatı sayısınca o hakikati ispat eden şahitler var, diye bildi. İŞTE BU MEZKÛR HAKİKATLERİ VE ŞEHADETLERİ İFADİYE MANASıyla **Birinci Makam’ın altıncı mertebesinde**

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَجِبُ الْوُجُودِ الْذِي دَلَّ عَلَى

وَجُوبِ وَجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ اِجْتِمَاعُ جَمِيعِ اَنْوَاعِ
الْاَشْجَارِ وَالنَّبَاتَاتِ الْمُسَبِّحَاتِ النَّاطِقَاتِ بِكَلِمَاتِ
اَوْرَاقِهَا اَلْمَوْزُونَاتِ الْفَصِيحَاتِ وَازْهَارِهَا
الْمُزَيِّنَاتِ الْجَزَلِيَّاتِ وَاثْمَارِهَا الْمُتَنَطِّمَاتِ
الْبَلِيغَاتِ بِشَهَادَةِ اِحْطَاةِ حَقِيقَةِ الْاِنْعَامِ وَ
الْاِكْرَامِ وَالْاِحْسَانِ بِقَصْدٍ وَرَحْمَةٍ وَحَقِيقَةِ
التَّمْيِيزِ وَالتَّزْيِينِ وَالتَّمْوِيزِ بِاِرَادَةٍ وَحِكْمَةٍ
مَعَ قَطْعِيَّةِ دَلَالَةٍ حَقِيقَةٍ فَتَجِبُ جَمِيعُ صُورِهَا
اَلْمَوْزُونَاتِ الْمُزَيِّنَاتِ الْمُتَبَايِنَاتِ الْمُتَنَوِّعَةُ
الْغَيْرِ الْمَحْدُودَةِ مِنْ نَوَاتَاتِ وَحَبِيبَاتِ مُتَمَثِّلَةٍ
مُتَشَابِهَةٍ مَحْصُورَةٍ مَعْدُودَةٍ

denilmiş. Sonra seyahat-i fikriyede bulunan o meraklı ve terakki ile zevki ve şevki artan dünya yolcusu, bahar bahçesinden bir bahar kadar bir güldeste-i marifet ve iman alıp gelirken **hayvanat ve tuyûr**

âleminin kapısı hakikatbîn olan aklına ve marifet-aşına olan fikrine açıldı. Yüz bin ayrı ayrı seslerle ve çeşit çeşit dillerle onu içeriye çağırdılar “Buyurun!” dediler. O da girdi ve gördü ki:

Bütün hayvanat ve kuşların bütün nevileri ve taifeleri ve milletleri, bi’l-ittifak lisan-ı kâl ve lisan-ı halleriyle لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

deyip zemin yüzünü bir zikirhane ve muazzam bir meclis-i tehliil suretine çevirmişler; her biri bizzat birer kaside-i Rabbanî, birer kelime-i Sübhanî ve manidar birer harf-i Rahmanî hükmünde Sâni'lerini tavsif edip hamd ü sena ediyorlar, vaziyetinde gördü. Güya o hayvanların ve kuşların duyguları ve kuvaları ve cihazları ve azaları ve âletleri, manzum ve mevzun kelimelerdir ve muntazam ve mükemmel sözlerdir. Onlar, bunlarla Hallak ve Rezzaklarına şükür ve vahdaniyetine şahadet getirdiklerine kat'î delâlet eden üç muazzam ve muhit hakikatleri müşahede etti:

Birincisi: Hiçbir cihetle serseri tesadüfe ve kör kuvvete ve şuursuz tabiata havalesi mümkün olmayan hiçten hakîmane icad ve sanat-perverane ibda ve ihtiyarkârane ve alîmane halk ve inşa ve yirmi cihetle ilim ve hikmet ve iradenin cilvesini gösteren ruhlandırmak ve ihya etmek hakikatidir ki zîruhlara adedince şahitleri bulunan bir bürhan-ı bâhir olarak, Zat-ı Hayy-ı Kayyum'un vücub-u vücuduna ve sıfât-ı seb'asına ve vahdetine şahadet eder.

İkincisi: O hadsiz masnûlar birbirinden simaca farikalı ve şekilce ziyetli ve miktarca mizanlı ve suretçe intizamlı bir tarzdaki temyizden, tezyinden, tasvirden öyle azametli ve kuvvetli bir hakikat görünür ki Kâdir-i külli şey ve Âlim-i külli şey'den başka hiçbir şey, bu her cihetle binlerle hârikaları ve hikmetleri gösteren ihatalı fiile sahip olamaz ve hiçbir imkân ve ihtimal yok.

Üçüncüsü: Birbirinin misli ve aynı veya az farklı ve birbirine benzeyen mahsur ve mahdud yumurtalardan ve yumurtacıklardan ve nutfe denilen su katrelerinden o hadsiz hayvanların yüz binler çeşit tarzlarda ve birer mu'cize-i hikmet mahiyetinde bulunan suretlerini, gayet muntazam ve muvazeneli ve hatasız bir heyette açmak ve fethetmek öyle parlak bir hakikattir ki hayvanlar adedince senetler, deliller o hakikati tenvir eder.

İşte bu üç hakikatin ittifakıyla, hayvanların bütün envayı, beraber öyle bir لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ deyip şahadet getiriyorlar ki güya zemin büyük bir insan gibi büyüklüğü nisbetinde لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ diyerek semavat ehline işittiriyor mahiyetinde gördü ve tam ders aldı. **Birinci Makam'ın yedinci mertebesinde** bu mezkûr hakikatleri ifade manasıyla

لَّا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلَى
وُجُوبِهِ وَجُودِهِ فِيهِ وَجَدْتَهُ اتِّسَاقُ جَمِيعِ أَنْوَاعِ
الْحَيَوَانَاتِ وَالطَّيُورِ الْحَامِدَاتِ الشَّاهِدَاتِ بِكَلِمَاتِ
حَوَاسِّهَا وَقَوَاهَا وَحَسِّيَّاتِهَا وَلَطَائِفِهَا
الْمَوْزُونَاتِ الْمُنتَظِمَاتِ الْفَصِيحَاتِ وَبِكَلِمَاتِ
جِهَاتِهَا وَجَوَارِحِهَا وَأَعْضَائِهَا وَأَقْلَابِهَا
الْمُكَمَّلَاتِ الْبَلِيغَاتِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ احْتِاطَةِ حَقِّيقَةِ
الْإِبْرَادِ وَالصُّنْعِ وَالْإِبْدَاعِ بِالْإِرَادَةِ وَحَقِّيقَةِ
التَّمْيِيزِ وَالتَّزْيِينِ بِالْقَصْدِ وَحَقِّيقَةِ التَّقْدِيرِ وَ
التَّصْوِيرِ بِالْحِكْمَةِ مَعَ قَطْعِ عَيْبَةٍ دَلَالَةٍ حَقِّيقَةٍ فَتُح
جَمِيعِ صُورِهَا الْمُنتَظِمَةِ الْمُتَخَالِفَةِ الْمُتَنَوِّعَةِ
الغَيْرِ الْمَحْصُورَةِ مِنْ بَيِّنَاتٍ وَقَطْرَاتٍ مُتَمَاثِلَةٍ
مُتَشَابِهَةٍ مَحْصُورَةٍ مَحْدُودَةٍ

denilmiştir. Sonra o mütefekkir yolcu, marifet-i İlahiyenin hadsiz mertebelerinde ve nihayetsiz ezvakında ve envarında daha ileri gitmek için insanlar âlemine ve beşer dünyasına girmek isterken, başta **enbiyalar** olarak onu içeriye davet ettiler; o da girdi. En evvel geçmiş zamanın menziline baktı, gördü ki: Nev-i beşerin en nurani ve en mükemmeli olan umum peygamberler

çıkabilirler. Gözünü kapayan, yalnız kendine gündüzü gece yapar. Bu seyyah; bu muhteşem ve geniş dershanede, bu muhterem ve mütebahhir üstadların neşrettikleri nurlar, zeminin yarısını bin seneden ziyade ışıklandırdığını bildi. Ve öyle bir kuvve-i maneviyeyi buldu ki bütün ehl-i inkâr toplansa onu kıl kadar şaşırtmaz ve sarsmaz. İşte bu yolcunun bu dershaneden aldığı derse bir kısa işaret olarak **Birinci Makam'ın dokuzuncu mertebesinde**

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الَّذِي دَلَّ عَلَىٰ وَجُوبِ وَجُودِهِ فِي
وَحْدَتِهِ اتِّفَاقُ جَمَاعِ الْأَصْفِيَاءِ بِقِيَّسَةِ بَرَاهِينِهِمْ
الظَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُتَسَفِّقَةِ

denilmiş. Sonra imanın daha ziyade kuvvetlenmesinde ve inkişafında ve ilmelyakîn derecesinden aynelyakîn mertebesine terakkisindeki envarı ve ezvakı görmeye çok müştak olan o mütefekkir yolcu, medreseden gelirken hadsiz küçük tekyelerin ve zaviyelerin telahukuyla tevessü eden gayet feyizli ve nurlu ve sahra genişliğinde bir tekye, bir hangâh, bir zikirhane, bir irşadgâhta ve cadde-i kübra-yı Muhammedînin (asm) ve mi'rac-ı Ahmedînin (asm) gölgesinde hakikate çalışan ve hakka erişen ve aynelyakîne yetişen binlerle ve milyonlarla kudsî **mürşidler** onu dergâha çağırdılar. O da girdi, gördü ki:

O ehl-i keşif ve keramet mürşidler, keşfiyatlarına ve müşahedelerine ve kerametlerine istinaden bi'l-icma müttefikan لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ diyerek vücud-u vücud ve vahdet-i Rabbaniyeyi kâinata ilan ediyorlar. Güneşin ziyasındaki yedi renk ile güneşi tanımak gibi yetmiş renk ile belki esma-i hüсна adedince, Şems-i Ezelî'nin ziyasından tecelli eden ayrı ayrı nurlu renkler ve çeşit çeşit ziyalı levnler ve başka başka hakikatli tarikatlar ve muhtelif doğru meslekler ve mütenevvi haklı meşreplerde bulunan o kudsî dâhîlerin ve nurani âriflerin icma ve ittifakla imza ettikleri bir hakikat, ne derece zahir ve bâhir olduğunu aynelyakîn müşahede etti. Ve enbiyanın (aleyhimüsselâm) icmaı ve asfiyanın ittifakı ve evliyanın tevafuku ve bu üç icmanın birden ittifakı, güneşi gösteren gündüzün ziyasından daha parlak gördü.

İşte bu misafirin tekyeden aldığı feyze kısa bir işaret olarak **Birinci Makam'ın onuncu mertebesinde**

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الَّذِي دَلَّ عَلَىٰ وَجُوبِ وَجُودِهِ فِي
وَحْدَتِهِ اتِّفَاقُ الْأَوْلِيَاءِ بِكَشْفِ سَائِرَاتِهِمْ وَكَرَامَاتِهِمْ
الظَّاهِرَةِ الْمُحَقَّقَةِ الْمُتَسَفِّقَةِ

denilmiş. Sonra kemalât-ı insaniyenin en mühimmi ve en büyüğü, belki bi'l-cümle kemalât-ı insaniyenin menbaı ve esası, iman-ı billahtan ve marifetullahtan neş'et eden muhabbetullah olduğunu bilen o dünya seyyahı, bütün kuvvetiyle ve letaifiyle, imanın kuvvetinde ve marifetin inkişafında daha ziyade terakki etmesini istemek fikriyle başını kaldırdı ve semavata baktı. Kendi aklına dedi ki:

“Madem kâinatın en kıymetli şey hayattır ve kâinatın mevcudatı hayata musahhardır ve madem zîhayatın en kıymetli zîruhtur ve zîruhun en kıymetli zîşuurdur ve madem bu kıymetlilik için küre-i zemin, zîhayatı mütemadiyen çoğaltmak için her asır, her sene dolar boşalır. Elbette ve her halde, bu muhteşem ve müzeyyen olan semavatın dahi kendisine münasip ahali ve seknesi, zîhayat ve zîruh ve zîşuurlardan vardır ki huzur-u Muhammedîde (asm) sahabelere görünen Hazret-i Cebrail'in (as) temessülü gibi **melaiikleri** görmek ve onlarla konuşmak hâdiseleri, tevatür suretinde eskiden beri nakil ve

rivayet ediliyor. Öyle ise keşke ben semavat ehli ile dahi görüşseydim, onlar ne fikirde olduklarını bilseydim çünkü Hâlık-ı kâinat hakkında en mühim söz onlarındır.” diye düşünürken, birden semavî şöyle bir sesi işitti:

“Madem bizim ile görüşmek ve dersimizi dinlemek istersin, bil ki:

Başta Hazret-i Muhammed aleyhissalâtü vesselâm ve Kur’an-ı

Mu’cizü’l-Beyan olarak bütün peygamberlere vasıtamızla gelen mesail-i imaniyeye en evvel biz iman etmişiz. Hem insanlara temessül edip görünen ve bizlerden olan bütün ervah-ı tayyibe, bilâ-istisna ve bi’l-ittifak, bu kâinat hâlıkının vücub-u vücuduna ve vahdetine ve sıfât-ı kudsiyesine şehadet edip birbirine muvafık ve mutabık olarak ihbar etmişler. Bu hadsiz ihbaratın tevafuku ve tetabuku, güneş gibi sana bir rehberdir.” dediklerini bildi ve onun nur-u imanı parladı, zeminden göklere çıktı. İşte bu yolcunun melaikeden aldığı derse kısa bir işaret olarak **Birinci Makam’ın**

on birinci mertebesinde

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الَّذِي دَلَّ عَلَى
وُجُوبِ وَجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ اتِّسَافُ الْمَلَائِكَةِ
الْمُتَمَثِّلِينَ لِزُطَارِّ النَّوَاسِ وَالْمُتَكَلِّمِينَ مَعَ
خَوَاصِّ الْبَشَرِ بِأَخْبَارَاتِهِمْ الْمُتَطَابِقَةَ الْمُتَوَافِقَةَ
denilmiştir.

Sonra pür-merak ve pür-iştihak o misafir, âlem-i şehadet ve cismanî ve maddî cihetinde ve mahsus taifelerin dillerinden ve lisan-ı hallerinden ders aldığından, âlem-i gayb ve âlem-i berzahta dahi mütalaa ile bir seyahat ve bir taharri-i hakikat arzu ederken, her taife-i insaniyede bulunan ve kâinatın meyvesi olan insanın çekirdeği hükmünde bulunan ve küçüklüğü ile beraber manen kâinat kadar inbisat edebilen müstakim ve münevver **akılların**, selim ve nurani **kalplerin** kapısı açıldı. Baktı ki onlar, âlem-i gayb ve âlem-i şehadet ortasında insanî berzahlardır ve iki âlemin birbiriyle temasları ve muameleleri, insana nisbeten o noktalarda oluyor gördüğünden; kendi akıl ve kalbine dedi ki: Gelin, bu emsalinizin kapısından hakikate giden yol daha kısadır. Biz öteki yollardaki dillerden ders aldığımız gibi değil belki iman noktasındaki ittisaflarından ve keyfiyet ve renklerinden mütalaamız ile istifade etmeliyiz, dedi. Mütalaaaya başladı. Gördü ki:

İstidatları gayet muhtelif ve mezhepleri birbirinden uzak ve muhalif olan umum istikametli ve nurlu akılların iman ve tevhiddeki ittisafkârane ve râsihane itikadları tevafuk ve sebatkârane ve mutmainane kanaat ve yakînleri tetabuk ediyor. Demek, tebeddül etmeyen bir hakikate dayanıp bağlanmışlar ve kökleri metin bir hakikate girmiş, kopmuyor. Öyle ise bunların nokta-i imaniyede ve vücub ve tevhidde icmaları, hiç kopmaz bir zincir-i nuranidir ve hakikate açılan ışıklı bir penceredir.

Hem gördü ki: Meslekleri birbirinden uzak ve meşrepleri birbirine mübayin olan o umum selim ve nurani kalplerin erkân-ı imaniyedeki müttefikane ve itminankârane ve müncezibane keşfiyat ve müşahadatları birbirine tevafuk ve tevhidde birbirine mutabık çıkıyor.

Demek, hakikate mukabil ve vâsıl ve mütemessil bu küçücük birer arş-ı marifet-i Rabbaniye ve bu câmi’ birer âyine-i Samedaniye olan nurani kalpler, şems-i hakikate karşı açılan pencerelerdir ve umumu birden güneşe âyinedarlık eden bir deniz gibi bir âyine-i a’zamdır. Bunların vücub-u vücudda ve vahdette ittifakları ve icmaları, hiç şaşırılmaz ve şaşırtmaz bir rehber-i ekmel ve bir mürşid-i ekberdir.

Çünkü hiçbir cihetle hiçbir imkân ve hiçbir ihtimal yok ki hakikatten

başka bir vehim ve hakikatsiz bir fikir ve asılsız bir sıfat, bu kadar müstemirrane ve râsihane, bu pek büyük ve keskin gözlerin umumunu birden aldatsın, galat-ı hisse uğratsın. Buna ihtimal veren bozulmuş ve çürümüş bir akla, bu kâinatı inkâr eden ahmak sofestaîler dahi razı olmazlar, reddederler diye anladı. Kendi akıl ve kalbiyle beraber “Âmentü billah” dediler.

İşte bu yolcunun müstakim akıllardan ve münevver kalplerden istifade ettiği marifet-i imaniyeye kısa bir işaret olarak Birinci Makam'ın on ikinci ve on üçüncü mertebesinde

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاجِبُ الوجودِ الذِّي دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ اجماع العقول المستقيمة المُنَوَّسرة بِاِغْتِقَادَاتِهَا الْمُتَوَافِقَةِ وَ بِقِنَاءَاتِهَا وَ يَقْنِينَاتِهَا الْمُتَطَابِقَةِ مَعَ تَخَالَفِ الِاسْتِعْدَادَاتِ وَ الْمَذَاهِبِ وَ كَذَا دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ اِتِّسَافِاقِ الْقُلُوبِ السَّلَامَةِ النُّورَانِيَّةِ بِكَشْفِ سَائِرَاتِهَا الْمُتَطَابِقَةِ وَ بِمُشَاهَدَاتِهَا الْمُتَوَافِقَةِ مَعَ تَبَايُنِ الْمَسْأَلِ وَ الْمَشَارِبِ

denilmiş.

Sonra âlem-i gayba yakından bakan ve akıl ve kalpte seyahat eden o yolcu, acaba âlem-i gayb ne diyor diye merakla o kapıyı da şöyle bir fikir ile çaldı. Yani madem bu cismanî âlem-i şehadette, bu kadar ziyetli ve sanatlı hadsiz masnûlarıyla kendini tanıttırmak ve bu kadar tatlı ve süslü, nihayetsiz nimetleriyle kendini sevdirmek ve bu kadar mu'cizeli ve maharetli hesapsız eserleriyle gizli kemalâtını bildirmek, kavilden ve tekellümden daha zahir bir tarzda fiilen isteyen ve hal diliyle bildiren bir zat, perde-i gayb tarafında bulunduğu bilbedahe anlaşılıyor. Elbette ve her halde, fiilen ve halen olduğu gibi kavlen ve tekellümen dahi konuşur, kendini tanıttırır, sevdendirir. Öyle ise âlem-i gayb cihetinde onu, onun tezahüratından bilmeliyiz, dedi. Kalbi içeriye girdi, akıl gözüyle gördü ki:

Gayet kuvvetli bir tezahüratla vahiylerin hakikati, âlem-i gaybın her tarafında her zamanda hükmediyor. Kâinatın ve mahlukatın şehadetlerinden çok kuvvetli bir şehadet-i vücud ve tevhid, Allâmü'l-guyub'dan **vahiy ve ilham** hakikatleriyle geliyor. Kendini ve vücud ve vahdetini, yalnız masnûlarının şehadetlerine bırakmıyor. Kendisi, kendine lâyıık bir kelâm-ı ezeli ile konuşuyor. Her yerde ilim ve kudretiyle hazır ve nâzırın kelâmı dahi hadsizdir ve kelâmının manası onu bildirdiği gibi tekellümü dahi onu sıfâtıyla bildiriyor.

Evet, yüz bin peygamberlerin (aleyhimüsselâm) tevatürleriyle ve ihbaratlarının vahy-i İlahîye mazhariyet noktasında ittifaklarıyla ve nev-i beşerden ekseriyet-i mutlakanın tasdik-gerdesi ve rehberi ve muktedası ve vahyin semereleri ve vahy-i meşhud olan kütüb-ü mukaddese ve suhuf-u semaviyenin delail ve mu'cizatlarıyla, hakikat-i vahyin tahakkuku ve sübutu bedahet derecesine geldiğini bildi ve vahyin hakikati beş hakikat-i kudsiyeyi ifade ve ifaza ediyor diye anladı:

Birincisi: اَلتَّذَرُّسَاتُ الْاِلَهِيَّةُ الَّلِي

denilen, beşerin akıllarına ve fehimlerine göre konuşmak bir tenezzül-ü İlahîdir. Evet, bütün zîruh mahlukatını konuşuran ve konuşmalarını bilen, elbette kendisi dahi o konuşmalara konuşmasıyla müdahale etmesi, rububiyetin muktezasıdır.

İkincisi: Kendini tanıttırmak için kâinatı, bu kadar hadsiz masraflarla, baştan başa hârikalar içinde yaratan ve binler

dillerle kemalâtını söyllettiren, elbette kendi sözleriyle dahi kendini tanıttırarak.

Üçüncüsü: Mevcudatın en müntehabı ve en muhtacı ve en nâzenini ve en müştakı olan hakiki insanların münâcatlarına ve şükürlerine fiilen mukabele ettiği gibi kelâmıyla da mukabele etmek, hâlıkıyetin şe'nidir.

Dördüncüsü: İlim ile hayatın zarurî bir lâzımı ve ışıklı bir tezahürü olan mükâleme sıfatı, elbette ihatalı bir ilmi ve sermedî bir hayatı taşıyan zatta, ihatalı ve sermedî bir surette bulunur.

Beşincisi: En sevimli ve muhabbetli ve endişeli ve nokta-i istinada en muhtaç ve sahibini ve mâlikini bulmaya en müştak hem fakir ve âciz bulunan mahlukatlarına acz ve iştiyakı, fakr ve ihtiyacı ve endişe-i istikbali ve muhabbeti ve perestişi veren bir zat, elbette kendi vücudunu onlara tekellümüyle iş'ar etmek, uluhiyetin muktezasıdır. İşte tenezzül-ü İlahî ve taarrüf-ü Rabbanî ve mukabele-i Rahmanî ve mükâleme-i Sübhanî ve iş'ar-ı Samedanî hakikatlerini tazammun eden, umumî semavî vahiylerin icma ile Vâcibü'l-vücut'un vücuduna ve vahdetine delâletleri öyle bir hüccettir ki gündüzdeki güneşin şuaatının güneşe şahadetinden daha kuvvetlidir diye anladı.

Sonra ilhamlar cihetine baktı, gördü ki: Sadık ilhamlar, gerçi bir cihette vahye benzerler ve bir nevi mükâleme-i Rabbaniyedir fakat iki fark vardır:

Birincisi: İlhamdan çok yüksek olan vahyin ekseri melaike vasıtasıyla ve ilhamın ekseri vasıtasız olmasıdır.

Mesela, nasıl ki bir padişahın iki suretle konuşması ve emirleri var. **Birisi:**

Haşmet-i saltanat ve hâkimiyet-i umumiye haysiyetiyle bir yaverini bir valiye gönderir. O hâkimiyetin ihtişamını ve emrin ehemmiyetini göstermek için bazen vasıta ile beraber bir içtima yapar. Sonra ferman tebliğ edilir. **İkincisi:** Sultanlık unvanıyla ve

padişahlık umumî ismiyle değil belki kendi şahsıyla hususi bir münasebeti ve cüz'î bir muamelesi bulunan has bir hizmetçisi ile veya bir âmî raiyetiyle ve hususi telefonuyla hususi konuşmasıdır.

Öyle de Padişah-ı Ezelî'nin umum âlemlerin Rabb'i ismiyle ve kâinat Hâlık'ı unvanıyla, vahiy ile ve vahyin hizmetini gören şümüllü ilhamlarıyla mükâlemesi olduğu gibi her bir ferdin, her bir zîhayatın Rabb'i ve Hâlık'ı olmak haysiyetiyle, hususi bir surette fakat perdeler arkasında, onların kabiliyetine göre bir tarz-ı mükâlemesi var.

İkinci fark: Vahiy gölgesizdir, safidir, havassa hastır. İlham ise gölgelidir, renkler karışır, umumîdir. Melaike ilhamları ve insan ilhamları ve hayvanat ilhamları gibi çeşit çeşit hem pek çok envalarıyla denizlerin katreleri kadar kelimat-ı Rabbaniyenin teksirine medar bir zemin teşkil ediyor. لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لَكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنْفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي âyetinin bir vechini tefsir ediyor anladı.

Sonra ilhamın mahiyetine ve hikmetine ve şahadetine baktı, gördü ki: Mahiyeti ile hikmeti ve neticesi dört nurdan terekküp ediyor.

Birincisi: Teveddüd-ü İlahî denilen, kendini mahlukatına fiilen sevdirdiği gibi kavlen ve huzuran ve sohbeten dahi sevdirmek, vedudiyetin ve rahmaniyetin muktezasıdır.

İkincisi: İbadının dualarına fiilen cevap verdiği gibi kavlen dahi perdeler arkasında icabet etmesi, rahîmiyetin şe'nidir.

Üçüncüsü: Ağır beliyyelere ve şiddetli hallere düşen

mahlukatlarının istimdadlarına ve feryatlarına ve tazarruatlarına fiilen imdat ettiği gibi bir nevi konuşması hükmünde olan ilhamî kaviller ile de imdada yetişmesi, rububiyetin lâzımıdır.

Dördüncüsü: Çok âciz ve çok zayıf ve çok fakir ve çok ihtiyaçlı ve kendi mâlikini ve hâmisini ve müdebbirini ve hâfızını bulmaya pek çok muhtaç ve müştak olan zîşuur masnularına, vücudunu ve huzurunu ve himayetini fiilen ihsas ettiği gibi bir nevi mükâleme-i Rabbanîye hükmünde sayılan bir kısım sadık ilhamlar perdesinde ve mahsus ve bir mahluka bakan has, bir vecihte, onun kabiliyetine göre onun kalp telefonu, kavlen dahi kendi huzurunu ve vücudunu ihsas etmesi, şefkat-i uluhiyetin ve rahmet-i rububiyetin zarurî ve vâcib bir muktezasıdır diye anladı.

Sonra ilhamın şehadetine baktı, gördü: Nasıl ki güneşin –faraza– suuru ve hayatı olsaydı ve o halde ziyasındaki yedi rengi, yedi sıfatı olsaydı o cihette ışığında bulunan şuâları ve cilveleri ile bir tarz konuşması bulunacaktı. Ve bu vaziyette, misalinin ve aksinin şeffaf şeylerde bulunması ve her âyine ve her parlak şeyler ve cam parçaları ve kabarcıklar ve katreler, hattâ şeffaf zerrelere ile her birinin kabiliyetine göre konuşması ve onların hâcatına cevap vermesi ve bütün onlar güneşin vücuduna şehadet etmesi ve hiçbir iş, bir işe mani olmaması ve bir konuşması, diğer konuşmaya müzahamet etmemesi bilmüşahede görüleceği gibi...

Aynen öyle de ezeli ve ebedin Zülcelal Sultan'ı ve bütün mevcudatın Zülcemal Hâlık-ı Zîşan'ı olan Şems-i Sermedî'nin mükâlemesi dahi onun ilmi ve kudreti gibi küllî ve muhit olarak her şeyin kabiliyetine göre tecelli etmesi; hiçbir sual bir suale, bir iş bir işe, bir hitap bir hitaba mani olmaması ve karıştırmaması bilbedahe anlaşılıyor. Ve bütün o cilveler, o konuşmalar, o ilhamlar birer birer ve beraber bi'l-ittifak o Şems-i Ezelî'nin huzuruna ve vücub-u vücuduna ve vahdetine ve ehadiyetine delâlet ve şehadet ettiklerini aynelyakîne yakın bir ilmelyakîn ile bildi.

İşte bu meraklı misafirin âlem-i gaybdan aldığı ders-i marifetine kısa bir işaret olarak **Birinci Makam'ın on dördüncü ve on beşinci mertebelerinde**

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْوَجِيدُ الْوَحِيدُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ
الذِّي دَلَّ عَلَى وُجُوبِهِ وَجُدَّ فِيهِ وَجُدَّتْ فِيهِ الْجَمَاعُ الْجَمَاعُ
الْوَحْدِيَّاتِ الْحَقِيقَةِ الْمُتَضَمِّنَةِ لِتَنْزِيلَاتِ الْإِلَهِيَّةِ
وَلِلْمُكَالَامَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ وَلِلتَّعْرُفَاتِ
الرَّبِّبَانِيَّةِ وَاللِّمَقَابِلَاتِ الرَّحْمَانِيَّةِ عِنْدَ مُنَاجَاةِ
عِبَادِهِ وَلِللِّشَّعَارَاتِ الصَّمَدَانِيَّةِ لِوُجُودِهِ
لِمَخْلُوقَاتِهِ وَكَذَا دَلَّ عَلَى وُجُوبِهِ وَجُدَّتْ فِيهِ
اتِّفَاقُ الْإِلَهَامَاتِ الْمَصَادِقَةِ الْمُتَضَمِّنَةِ
لِلتَّوَرُوتِ الْإِلَهِيَّةِ وَاللِّجَابِتِ الرَّحْمَانِيَّةِ
لِدَعْوَاتِ مَخْلُوقَاتِهِ وَاللِّمُدَادَاتِ الرَّبِّبَانِيَّةِ
لِلسُّتِغَاثَاتِ عِبَادِهِ وَاللِّحَسَّاسَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ
لِوُجُودِهِ لِمَصْنُوعَاتِهِ
denilmiştir.

Sonra o dünya seyyahı, kendi aklına dedi ki: Madem bu kâinatın mevcudatıyla mâlikimi ve hâlıkımı arıyorum. Elbette her şeyden evvel bu mevcudatın en meşhuru ve a'dasının tasdikıyla dahi en mükemmeli ve en büyük kumandanı ve en namdar hâkimi ve sözce en yükseği ve akılca en parlağı ve on dört asrı faziletiyle ve Kur'an'ıyla ışıklandırılan **Muhammed-i Arabî aleyhissalâtü vesselâmı** ziyaret etmek ve aradığımı ondan sormak için asr-ı saadete beraber gitmeliyiz diyerek, akıyla beraber o asra girdi, gördü ki:

0 asır, hakikaten o zat (asm) ile bir saadet-i beşeriye asrı olmuş. Çünkü en bedevî ve en ümmi bir kavmi, getirdiği nur vasıtasıyla, kısa bir zamanda dünyaya üstad ve hâkim eylemiş.

Hem kendi aklına dedi: Biz, en evvel bu fevkalâde zatın (asm) bir derece kıymetini ve sözlerinin hakkaniyetini ve ihbaratının doğruluğunu bilmeliyiz, sonra hâlıkımızı ondan sormalıyız, diyerek taharriye başladı. Bulduğu hadsiz kat'î delillerden burada, yalnız dokuz külliyyetine birer kısa işaret edilecek.

Birincisi: Bu zatta (asm) –hattâ düşmanlarının tasdikiyle dahi– bütün güzel huyların ve hasletlerin bulunması ve **وَاللَّهُ أَشَدُّ الْقَهْرُ** وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ أَلَمُّ أَحْسَنُ **آيَات** ayetlerinin sarahatiyle, bir parmağının işaretiyle kamer iki parça olması ve bir avucu ile a'dasının ordusuna attığı az bir toprak, umum o ordunun gözlerine girmesiyle kaçmaları ve susuz kalmış kendi ordusuna, beş parmağından kevser gibi akan suyu kifayet derecesinde içirmesi gibi; nakl-i kat'î ile ve bir kısmı tevatür ile yüzer mu'cizatın onun elinde zahir olmasıdır. Bu mu'cizattan üç yüzdenden ziyade bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup olan Mu'cizat-ı Ahmediye (asm) namındaki hârika ve kerametli bir risalede kat'î delilleriyle beraber beyan edildiğinden onları, ona havale ederek dedi ki:

Bu kadar ahlâk-ı hasene ve kemalâtla beraber, bu kadar mu'cizat-ı bâhiresi bulunan bir zat (asm) elbette en doğru sözlüdür. Ahlâksızların işi olan hileye, yalana, yanlışa tenezzül etmesi kabil değil.

İkincisi: Elinde bu kâinat sahibinin bir fermanı bulunduğu ve o fermanı her asırda üç yüz milyondan ziyade insanların kabul ve tasdik ettikleri ve o ferman olan Kur'an-ı Azîmüşşan'ın yedi vecihle hârika olmasıdır. Ve bu Kur'an'ın kırk vecihle mu'cize olduğu ve kâinat hâlıkının sözü bulunduğu, kuvvetli delilleriyle beraber "Yirmi Beşinci Söz ve Mu'cizat-ı Kur'aniye" namlarındaki, Risale-i Nur'un bir güneşi olan meşhur bir risalede tafsilen beyan edilmesinden onu, ona havale ederek dedi:

Böyle ayn-ı hak ve hakikat bir fermanın tercümanı ve tebliğ edicisi bir zatta (asm) fermana cinayet ve ferman sahibine hıyanet hükmünde olan yalan olamaz ve bulunamaz!

Üçüncüsü: O zat (asm) öyle bir şeriat ve bir İslâmiyet ve bir ubudiyet ve bir dua ve bir davet ve bir iman ile meydana çıkmış ki onların ne misli var ve ne de olur. Ve onlardan daha mükemmel ne bulunmuş ve ne de bulunur.

Çünkü ümmi bir zatta (asm) zuhur eden o **şeriat**; on dört asrı ve nev-i beşerin humsunu, âdilane ve hakkaniyet üzere ve müdakkikane, hadsiz kanunlarıyla idare etmesi emsal kabul etmez. Hem ümmi bir zatın (asm) ef'al ve akval ve ahvalinden çıkan **İslâmiyet**, her asırda üç yüz milyon insanın rehberi ve mercii ve akıllarının muallimi ve mürşidi ve kalplerinin münevveri ve musaffisi ve nefislerinin mürebbisi ve müzekkîsi ve ruhlarının medar-ı inkişafı ve maden-i terakkiyatı olması cihetiyle misli olamaz ve olamamış.

Hem dininde bulunan bütün **ibadat**ın bütün envaında en ileri olması ve herkesten ziyade takvada bulunması ve Allah'tan korkması ve fevkalâde daimî mücahede ve dağdağalar içinde, tam tamına ubudiyetin en ince esrarına kadar müraat etmesi ve hiç kimseyi taklit etmeyerek ve tam manasıyla ve müptediyane fakat en mükemmel olarak hem iptida ve intihayı birleştirerek yapması; elbette misli görülmez ve görülmemiş.

Hem binler **dua ve münâcat**larından Cevşenü'l-Kebir ile öyle bir marifet-i Rabbaniye ile öyle bir derecede Rabb'ini tavsif ediyor ki o zamandan beri gelen ehl-i marifet ve ehl-i velayet, telahuk-u efkâr ile beraber, ne o mertebe-i marifete ve ne de o derece-i tavsife yetişememeleri gösteriyor ki duada dahi onun misli yoktur. Risale-i Münâcat'ın başında, Cevşenü'l-Kebir'in doksan dokuz fıkrasından bir fıkrasının kısacık bir mealinin beyan edildiği yere bakan adam, Cevşen'in dahi misli yoktur, diyecek.

Hem **tebliğ**-i risalette ve nâsı hakka **davette** o derece metanet ve sebat ve cesaret göstermiş ki büyük devletler ve büyük dinler, hattâ kavim ve kabilesi ve amcası ona şiddetli adâvet ettikleri halde, zerre miktar bir eser-i tereddüt, bir telaş, bir korkaklık göstermemesi ve tek başıyla bütün dünyaya meydan okuması ve başa da çıkarması ve İslâmiyet'i dünyanın başına geçirmesi ispat eder ki tebliğ ve davette dahi misli olmamış ve olamaz.

Hem **imanda**, öyle fevkalâde bir kuvvet ve hârika bir yakîn ve mu'cizane bir inkişaf ve cihanı ışıklandıran bir ulvi itikad taşımış ki o zamanın hükümrânı olan bütün efkârı ve akideleri ve hükemanın hikmetleri ve ruhanî reislerin ilimleri ona muarız ve muhalif ve münkir oldukları halde; onun ne yakînine ne itikadına ne itimadına ne itminanına hiçbir şüphe hiçbir tereddüt hiçbir zaaf hiçbir vesvese vermemesi ve maneviyatta ve meratib-i imaniyede terakki eden başta sahabeler ve bütün ehl-i velayet, onun her vakit mertebe-i imanından feyz almaları ve onu en yüksek derecede bulmaları, bilbedahe gösterir ki imanı dahi emsalsizdir.

İşte böyle emsalsiz bir şeriat ve misilsiz bir İslâmiyet ve hârika bir ubudiyet ve fevkalâde bir dua ve cihan-pesendane bir davet ve mu'cizane bir iman sahibinde, elbette hiçbir cihetle yalan olamaz ve aldatmaz diye anladı ve aklı dahi tasdik etti.

Dördüncüsü: Enbiyaların aleyhimüsselâm icması, nasıl ki vücud ve vahdaniyet-i İlahiyeye gayet kuvvetli bir delildir; öyle de bu zatın (asm) doğruluğuna ve risaletine gayet sağlam bir şهادettir. Çünkü enbiya aleyhimüsselâmın doğruluklarına ve peygamber olmalarına medar olan ne kadar kudsî sıfatlar ve mu'cizeler ve vazifeler varsa o zatta (asm) en ileride olduğu tarihçe musaddaktır.

Demek onlar, nasıl ki lisan-ı kâl ile Tevrat, İncil, Zebur ve suhuflarında bu zatın (asm) geleceğini haber verip insanlara beşaret vermişler ki kütüb-ü mukaddesenin o beşaretli işaretinden yirmiden fazla ve pek zahir bir kısmı, On Dokuzuncu Mektup'ta güzelce beyan ve ispat edilmiş. Öyle de lisan-ı halleriyle, yani nübüvvetleriyle ve mu'cizeleriyle; kendi mesleklerinde ve vazifelerinde en ileri ve en mükemmel olan bu zatı tasdik edip davasını imza ediyorlar. Ve lisan-ı kâl ve icma ile vahdaniyete delâlet ettikleri gibi lisan-ı hal ile ve ittifak ile de bu zatın sadıkiyetine şهادet ediyorlar diye anladı.

Beşincisi: Bu zatın düsturlarıyla ve terbiyesi ve tebaiyetiyle ve arkasından gitmeleriyle hakka, hakikate, kemalâta, keramata, keşfiyata, müşahedata yetişen binlerce evliya vahdaniyete delâlet ettikleri gibi; üstadları olan bu zatın sadıkiyetine ve risaletine, icma ve ittifakla şهادet ediyorlar. Ve âlem-i gaybdan verdiği haberlerin bir kısmını nur-u velayetle müşahede etmeleri ve umumunu nur-u iman ile ya ilmelyakîn veya aynelyakîn veya hakkalyakîn suretinde itikad ve tasdik etmeleri, üstadları olan bu zatın derece-i hakkaniyet ve sadıkiyetini güneş gibi gösterdiğini gördü.

Altıncısı: Bu zatın ümmiliğiyle beraber getirdiği hakaik-i kudsiye ve ihtira ettiği ulûm-u âliye ve keşfettiği marifet-i İlahiyenin dersiyile ve talimiyle, mertebe-i ilmiyede en yüksek makama yetişen milyonlar asfiya-i müdakkikîn ve sıddıkîn-i muhakkikîn ve dâhî hükema-i mü'minîn, bu zatın üssü'l-esas davası olan vahdaniyeti, kuvvetli bürhanlarıyla bi'l-ittifak ispat ve tasdik ettikleri gibi; bu muallim-i ekberin ve bu üstad-ı a'zamın hakkaniyetine ve sözlerinin hakikat olduğuna ittifakla şehadetleri, gündüz gibi bir hüccet-i risaleti ve sadıkiyetidir. Mesela Risale-i Nur, yüz parçasıyla bu zatın sadıkiyetinin bir tek bürhanıdır.

Yedincisi: Âl ü ashab namında ve nev-i beşerin enbiyadan sonra feraset ve dirayet ve kemalâtla en meşhuru ve en muhterem ve en namdarı ve en dindar ve keskin nazarlı taife-i azîmesi; kemal-i merak ile ve gayet dikkat ve nihayet ciddiyetle, bu zatın bütün gizli ve aşikâr hallerini ve fikirlerini ve vaziyetlerini taharri ve teftiş ve tetkik etmeleri neticesinde; bu zatın dünyada en sadık ve en yüksek ve en haklı ve hakikatli olduğuna ittifak ile ve icma ile sarsılmaz tasdikleri ve kuvvetli imanları, güneşin ziyasına delâlet eden gündüz gibi bir delildir diye anladı.

Sekizincisi: Bu kâinat, nasıl ki kendini icad ve idare ve tertip eden ve tasvir ve takdir ve tedbir ile bir saray gibi bir kitap gibi bir sergi gibi bir temaşağâh gibi tasarruf eden sâni'ine ve kâtibine ve nakkaşına delâlet eder. Öyle de kâinatın hilkatindeki makasıd-ı İlahiyeyi bilecek ve bildirecek ve tahavvülatındaki Rabbanî hikmetlerini talim edecek ve vazifedarane harekâtındaki neticeleri ders verecek ve mahiyetindeki kıymetini ve içindeki mevcudatın kemalâtını ilan edecek ve o kitab-ı kebirin manalarını ifade edecek bir yüksek dellâl, bir doğru keşşaf, bir muhakkik üstad, bir sadık muallim istediği ve iktiza ettiği ve herhalde bulunmasına delâlet ettiği cihetiyle, elbette bu vazifeleri herkesten ziyade yapan bu zatın hakkaniyetine ve bu kâinat Hâlık'ının en yüksek ve sadık bir memuru olduğuna şehadet ettiğini bildi.

Dokuzuncusu: Madem bu sanatlı ve hikmetli masnuatıyla kendi hünerlerini ve sanatkârlığının kemalâtını teşhir etmek ve bu süslü, ziyetli nihayetsiz mahlukatıyla kendini tanıttırmak ve sevdirmek ve bu lezzetli ve kıymetli hesapsız nimetleriyle kendine teşekkür ve hamdettirmek ve bu şefkatli ve himayetli umumî terbiye ve iâşe ile hattâ ağızların en ince zevklerini ve iştihaların her nevini tatmin edecek bir surette ihzar edilen Rabbanî it'amlar ve ziyafetler ile kendi rububiyetine karşı minnettaran ve müteşekkirane ve perestişkârane ibadet ettirmek ve mevsimlerin tebdili ve gece gündüzün tahvili ve ihtilafı gibi azametli ve haşmetli tasarrufat ve icraat ve dehşetli ve hikmetli faaliyet ve hallakiyet ile kendi uluhiyetini izhar ederek, o uluhiyetine karşı iman ve teslim ve inkıyad ve itaat ettirmek ve her vakit iyiliği ve iyileri himaye, fenalığı ve fenaları izale ve semavî tokatlar ile zalimleri ve yalancıları imha etmek cihetiyle, hakkaniyet ve adaletini göstermek isteyen perde arkasında birisi var. Elbette ve herhalde, o gaybî zatın yanında en sevgili mahluku ve en doğru abdi ve onun mezkûr maksatlarına tam hizmet ederek, hilkat-i kâinatın tılsımını ve muammasını hall ve keşfeden ve daima o Hâlık'ının namına hareket eden ve ondan istimdad eden ve muvaffakiyet isteyen ve onun tarafından imdada ve tevfiğe mazhar olan ve Muhammed-i Kureyşî denilen bu zat olacak (asm).

Hem aklına dedi: Madem bu mezkûr dokuz hakikatler bu zatın sıdkına şahadet ederler; elbette bu âdem, benî-Âdem'in medar-ı şerefi ve bu âlemin medar-ı iftiharıdır. Ve ona "Fahr-i Âlem" ve "Şeref-i benî-Âdem" denilmesi pek lâyıktır. Ve onun elinde bulunan ferman-ı Rahman olan Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın haşmet-i saltanat-ı maneviyesinin nısf-ı arzı istilası ve şahsî kemalâtı ve yüksek hasletleri gösteriyor ki bu âlemde en mühim zat budur, Hâlık'ımız hakkında en mühim söz onundur. İşte gel, bak! Bu hârika zatın yüzer zahir ve bâhir kat'î mu'cizelerinin kuvvetine ve dinindeki binler âlî ve esaslı hakikatlerine istinaden, bütün davalarının esası ve bütün hayatının gayesi; Vâcibü'l-vücut'un vücuduna ve vahdetine ve sıfâtına ve esmasına delâlet ve şahadet ve o Vâcibü'l-vücut'u ispat ve ilan ve i'lam etmektir. Demek, bu kâinatın manevî güneşi ve Hâlık'ımızın en parlak bir bürhanı bu Habibullah denilen zattır ki onun şahadetini teyid ve tasdik ve imza eden aldanmaz ve aldatmaz üç büyük icma var:

Birincisi: "Eğer perde-i gayb açılrsa yakînî ziyadeleşmeyecek." diyen İmam-ı Ali radiyallahu anh ve yerde iken arş-ı a'zamı ve İsrafil'in azamet-i heykelini temaşa eden Gavs-ı A'zam (ks) gibi keskin nazar ve gaybbîn gözleri bulunan binler aktab ve evliya-i azîmeyi câmi' ve **Âl-i Muhammed** namıyla şöhret-şiar-ı âlem olan cemaat-i nuraniyenin icma ile tasdikleridir.

İkincisi: Bedevî bir kavim ve ümmi bir muhitte, hayat-ı içtimaiyeden ve efkâr-ı siyasiyeden hâlî ve kitapsız ve fetret asrının karanlıklarında bulunan ve pek az bir zamanda en medeni ve malûmatlı ve hayat-ı içtimaiyede ve siyasiyede en ileri olan milletlere ve hükûmetlere üstad ve rehber ve diplomat ve hâkim-i âdil olarak şarktan garba kadar cihan-pesendane idare eden ve **sahabe** namıyla dünyada namdar olan cemaat-i meşhurenin ittifakla can ve mallarını, peder ve aşiretlerini feda ettiren bir kuvvetli imanla tasdikleridir.

Üçüncüsü: Her asırda binlerle efradı bulunan ve her fende dâhiyane ileri giden ve muhtelif mesleklerde çalışan, ümmetinde yetişen hadsiz muhakkik ve mütebahhir **ulemasın**ın cemaat-i uzmasının tevafukla ve ilmelyakîn derecesinde tasdikleridir.

Demek, bu zatın vahdaniyete şahadeti şahsî ve cüz'î değil belki umumî ve küllî ve sarsılmaz ve bütün şeytanlar toplansa karşısına hiçbir cihetle çıkamaz bir şahadettir diye hükmetti.

İşte asr-ı saadette aklıyla beraber seyahat eden dünya misafiri ve hayat yolcusunun o medrese-i nuraniyeden aldığı derse kısa bir işaret olarak **Birinci Makam'ın on altıncı mertebesinde** böyle

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ إِلَّا حُدُّ
الَّذِي دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُودِهِ فِي وَحْدَتِهِ فَخَرُّ الْعَالَمِ
وَ شَرَفُ نَوْعِ بِنْدَتِهِ بِعِظَمِ سُلْطَانَتِهِ قُرْآنِهِ وَ
حَشْمَتِهِ وَسُعَّةِ دِينِهِ وَ كَثْرَةِ كَمَالَاتِهِ وَ عُلُوِّ رِسْةِ
أَخْلَاقِهِ حَتَّى بِيْتَصِدَّ بِقِيَامِ عِدَائِهِ وَ كَذَا شَهَدَ وَ بَرَّهَنَ
بِقُوَّةِ مَلَكَاتِ مُعْجَزَاتِهِ الظَّاهِرَةِ الْبَاهِرَةِ الْمُصَدِّقَةِ
الْمُصَدِّقَةِ وَ بِقُوَّةِ الْإِلَافِ حَقَائِقِي دِينِهِ السَّاطِعَةِ
الْقَاطِعَةِ بِإِجْمَاعِ إِلَهِي ذَوِي الْأَنْوَارِ وَ بِإِتِّفَاقِ
أَصْحَابِهِ ذَوِي الْأَبْصَارِ وَ بِتَوَافُقِ مُجَقِّقِي أُمَّتِهِ ذَوِي
الْبَصَائِرِ وَالْبَصَائِرِ النَّوَّارَةِ
denilmiştir.

Sonra bu dünyada hayatın gayesi ve hayatın hayatı iman olduğunu bilen bu yorulmaz ve tok olmaz yolcu, kendi kalbine dedi ki: "Aradığımız

zâtın sözü ve kelâmı denilen bu dünyada en meşhur ve en parlak ve en hâkim ve ona teslim olmayan herkese her asırda meydan okuyan **Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan**

namındaki kitaba müracaat edip o ne diyor, bilelim. Fakat en evvel, bu kitap bizim Hâlık'ımızın kitabı olduğunu ispat etmek lâzımdır." diye taharriye başladı.

Bu seyyah bu zamanda bulunduğu münasebetiyle en evvel manevî i'caz-ı Kur'anîyenin lem'aları olan Risale-i Nur'a baktı ve onun yüz otuz risaleleri, âyât-ı Furkanîyenin nükteleri ve ışıkları ve esaslı tefsirleri olduğunu gördü. Ve Risale-i Nur, bu kadar muannid ve mülhid bir asırda her tarafa hakaik-i Kur'anîyeyi mücahidane neşrettiği halde, karşısına kimse çıkmadığından ispat eder ki onun ustası ve menbaı ve mercii ve güneşi olan Kur'an semavîdir, beşer kelâmı değildir.

Hattâ Resaili'n-Nur'un yüzer hüccetlerinden bir tek hüccet-i Kur'anîyesi olan Yirmi Beşinci Söz ile On Dokuzuncu Mektup'un âhiri, Kur'an'ın kırk vecihle mu'cize olduğunu öyle ispat etmiş ki kim görmüş ise değil tenkit ve itiraz etmek, belki ispatlarına hayran olmuş, takdir ederek çok sena etmiş.

Kur'an'ın vech-i i'cazını ve hak kelâmullah olduğunu ispat etmek cihetini Risaletü'n-Nur'a havale ederek yalnız bir kısa işaretle büyüklüğünü gösteren birkaç noktaya dikkat etti:

Birinci Nokta: Nasıl ki Kur'an, bütün mu'cizatıyla ve hakkaniyetine delil olan bütün hakaikiyle, Muhammed aleyhissalâtü vesselâmın bir mu'cizesidir. Öyle de Muhammed aleyhissalâtü vesselâm da bütün mu'cizatıyla ve delail-i nübüvvetiyle ve kemalât-ı ilmiyesiyle Kur'an'ın bir mu'cizesidir ve Kur'an kelâmullah olduğuna bir hüccet-i kâtıasıdır.

İkinci Nokta: Kur'an, bu dünyada öyle nurani ve saadetli ve hakikatli bir surette bir tebdil-i hayat-ı içtimaiye ile beraber, insanların hem nefislerinde hem kalplerinde hem ruhlarında hem akıllarında hem hayat-ı şahsiyelerinde hem hayat-ı içtimaiyelerinde hem hayat-ı siyasiyelerinde öyle bir inkılab yapmış ve idame etmiş ve idare etmiş ki on dört asır müddetinde, her dakikada, altı bin altı yüz altmış altı âyetleri, kemal-i ihtiramla, hiç olmazsa yüz milyondan ziyade insanların dilleriyle okunuyor ve insanları terbiye ve nefislerini tezkiye ve kalplerini tasfiye ediyor. Ruhlara inkişaf ve terakki ve akıllara istikamet ve nur ve hayata hayat ve saadet veriyor. Elbette böyle bir kitabın misli yoktur, hârikadır, fevkalâdedir, mu'cizedir.

Üçüncü Nokta: Kur'an, o asırdan tâ şimdiye kadar öyle bir belâgat göstermiş ki Kâbe'nin duvarında altın ile yazılan en meşhur ediblerin "Muallakat-ı Seb'a" namıyla şöhret-şiar kasidelerini o dereceye indirdi ki Lebid'in kızı, babasının kasidesini Kâbe'den indirirken demiş: "Âyâta karşı bunun kıymeti kalmadı."

Hem bedevî bir edib: **فَاَصْدَعُ بِمَا تُوْمَرُ** âyeti okunurken işittiği vakit secdeye kapanmış. Ona demişler: "Sen Müslüman mı oldun?" O demiş: "Hayır, ben bu âyetin belâgatına secde ettim."

Hem ilm-i belâgatın dâhîlerinden Abdülkahir-i Cürcanî ve Sekkaki ve Zemahşerî gibi binlerle dâhî imamlar ve mütefennin edibler icma ve ittifakla karar vermişler ki: "Kur'an'ın belâgatı, tâkat-i beşerin fevkindedir, yetişilmez."

Hem o zamandan beri mütemadiyen meydan-ı muarazaya davet edip mağrur ve enaniyetli ediblerin ve belîğlerin damarlarına dokundurup gururlarını kırarak bir tarzda der: "Ya bir tek surenin mislini getiriniz veyahut

dünyada ve âhirette helâket ve zilleti kabul ediniz.” diye ilan ettiği halde; o asrın muannid belâğleri bir tek surenin mislini getirmekle kısa bir yol olan muarazayı bırakıp uzun olan, can ve mallarını tehlikeye atan muharebe yolunu ihtiyar etmeleri ispat eder ki o kısa yolda gitmek mümkün değildir.

Hem Kur’an’ın dostları, Kur’an’a benzemek ve taklit etmek şevkiyle ve düşmanları dahi Kur’an’a mukabele ve tenkit etmek şevkiyle o vakitten beri yazdıkları ve yazılan ve telahuk-u efkâr ile terakki eden milyonlarla Arabî kitaplar ortada geziyor. Hiçbirisinin ona yetişemediğini, hattâ en âdi adam dahi dinlese elbette diyecek: “Bu Kur’an, bunlara benzemez ve onların mertebesinde değil.” Ya onların altında veya umurunun fevkinde olacak. Umurunun altında olduğunu dünyada hiçbir fert, hiçbir kâfir, hattâ hiçbir ahmak diyemez. Demek mertebe-i belâgatı umurun fevkindedir.

Hattâ bir adam سَبَّحَ لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ
âyetini okudu. Dedi ki: “Bu âyetin hârika telakki edilen belâgatını göremiyorum.” Ona denildi: “Sen dahi bu seyyah gibi o zamana git, orada dinle.” O da kendini Kur’an’dan evvel orada tahayyül ederken gördü ki: Mevcudat-ı âlem perişan, karanlık, camid ve şuursuz ve vazifesiz olarak hâlî, hadsiz, hudutsuz bir fezada; kararsız, fâni bir dünyada bulunuyorlar. Birden Kur’an’ın lisanından bu âyeti dinlerken gördü: Bu âyet, kâinat üstünde, dünyanın yüzünde öyle bir perde açtı ve ışıklandırdı ki bu ezeli nutuk ve bu sermedî ferman asırlar sıralarında dizilen zîşuurlara ders verip gösteriyor ki bu kâinat bir cami-i kebir hükmünde, başta semavat ve arz olarak umum mahlukatı hayattarane zikir ve tesbihte ve vazife başında cûş u hurûşla mesudane ve memnunane bir vaziyette bulunduruyor diye müşahede etti. Ve bu âyetin derece-i belâgatını zevk ederek sair âyetleri buna kıyasla Kur’an’ın zezeme-i belâgatı arzın nısfını ve nev-i beşerin humsunu istila ederek haşmet-i saltanatı kemal-i ihtiramla on dört asır bilâ-fâsıla idame ettiğinin binler hikmetlerinden bir hikmetini anladı.

Dördüncü Nokta: Kur’an, öyle hakikatli bir halâvet göstermiş ki en tatlı bir şeyden dahi usandıran çok tekrar, Kur’an’ı tilavet edenler için değil usandırmak, belki kalbi çürümemiş ve zevki bozulmamış adamlara tekrar-ı tilaveti halâvetini ziyadeleştirdiği, eski zamandan beri herkesçe müsellemlen olup darb-ı mesel hükmüne geçmiş. Hem öyle bir tazelik ve gençlik ve şebabet ve garabet göstermiş ki on dört asır yaşadığı ve herkesin eline kolayca girdiği halde, şimdi nâzil olmuş gibi tazeliğini muhafaza ediyor. Her asır, kendine hitap ediyor gibi bir gençlikte görmüş. Her taife-i ilmiye ondan her vakit istifade etmek için kesretle ve mebzuliyetle yanlarında bulundurdukları ve üslub-u ifadesine ittiba ve iktida ettikleri halde o, üslubundaki ve tarz-ı beyanındaki garabetini aynen muhafaza ediyor.

Beşincisi: Kur’an’ın bir cenahı mazide, bir cenahı müstakbelde. Kökü ve bir kanadı eski peygamberlerin ittifaklı hakikatleri olduğu ve bu onları tasdik ve teyid ettiği ve onlar dahi tevafukun lisan-ı haliyle bunu tasdik ettikleri gibi; öyle de evliya ve asfiya gibi ondan hayat alan semereleri ve hayattar tekemmülleriyle, şecere-i mübarekelerinin hayattar, feyizdar ve hakikat-medar olduğuna delâlet eden ve ikinci kanadının himayesi altında yetişen ve yaşayan velayetin bütün hak tarikatları ve İslâmiyet’in bütün hakikatli ilimleri, Kur’an’ın ayn-ı hak ve mecma-ı hakaik ve câmiyette misilsiz bir hârika olduğuna şahadet eder.

Altıncısı: Kur'an'ın altı ciheti nuranidir, sıdk ve hakkaniyetini gösterir. Evet, altında hüccet ve bürhan direkleri, üstünde sikke-i i'caz lem'aları, önünde ve hedefinde saadet-i dâreyn hediyeleri, arkasında nokta-i istinadı vahy-i semavî hakikatleri, sağında hadsiz ukûl-ü müstakimenin delillerle tasdikleri, solunda selim kalplerin ve temiz vicdanların ciddi itminanları ve samimi incizabları ve teslimleri; Kur'an'ın fevkalâde, hârika, metin ve hücum edilmez bir kale-i semaviye-i arziye olduğunu ispat ettikleri gibi...

Altı makamdan dahi onun ayn-ı hak ve sadık olduğuna ve beşerin kelâmı olmadığına hem yanlış olmadığına imza eden, başta bu kâinatta daima güzelliği izhar, iyiliği ve doğruluğu himaye ve sahtekârları ve müfterileri imha ve izale etmek âdetini bir düstur-u faaliyet ittihaz eden bu kâinatın mutasarrıfı, o Kur'an'a âlemde en makbul en yüksek en hâkimane bir makam-ı hürmet ve bir mertebe-i muvaffakiyet vermesiyle onu tasdik ve imza ettiği gibi...

İslâmiyet'in menbaı ve Kur'an'ın tercümanı olan zatın aleyhissalâtü vesselâm herkesten ziyade ona itikad ve ihtiramı ve nüzulü zamanında uyku gibi bir vaziyet-i nâimane bulunması ve sair kelâmları ona yetişmemesi ve bir derece benzememesi ve ümmiyetiyle beraber gitmiş ve gelecek hakiki hâdisat-ı kevnîyeyi gaybiyane, Kur'an ile tereddütsüz ve itminan ile beyan etmesi ve çok dikkatli gözlerin nazarı altında hiçbir hile, hiçbir yanlış vaziyeti görülmeyen o tercümanın, bütün kuvvetiyle Kur'an'ın her bir hükmüne iman edip tasdik etmesi ve hiçbir şey onu sarsmaması; Kur'an semavî, hakkaniyetli ve kendi Hâlık-ı Rahîm'inin mübarek kelâmı olduğunu imza ediyor.

Hem nev-i insanın humsu, belki kısm-ı a'zamı, göz önünde ona müncezibane ve dindarane irtibatı ve hakikat-perestane ve müştakane kulak vermesi ve çok emarelerin ve vakıaların ve keşfiyatın şehadetiyle, cin ve melek ve ruhanîlerin dahi tilaveti vaktinde pervane gibi hakperestane etrafında toplanması, Kur'an'ın kâinatça makbuliyetine ve en yüksek bir makamda bulunduğuna bir imzadır.

Hem nev-i beşerin umum tabakaları, en gabi ve âmîden tut, tâ en zeki ve âlime kadar her birisi, Kur'an'ın dersinden tam hisse almaları ve en derin hakikatleri fehmetmeleri ve yüzlerle fen ve ulûm-u İslâmiyenin ve bilhassa şariat-ı kübranın büyük müçtehidleri ve usûlü'd-din ve ilm-i kelâmın dâhî muhakkikleri gibi her taife kendi ilimlerine ait bütün hâcatını ve cevaplarını Kur'an'dan istihraç etmeleri, Kur'an menba-ı hak ve maden-i hakikat olduğuna bir imzadır.

Hem edebiyatça en ileri bulunan Arap edibleri –İslâmiyet'e girmeyenler– şimdiye kadar muarazaya pek çok muhtaç oldukları halde Kur'an'ın i'cazından yedi büyük vechi varken, yalnız bir tek vechi olan belâgatının (tek bir surenin) mislini getirmekten istinkâfları ve şimdiye kadar gelen ve muaraza ile şöhrat kazanmak isteyen meşhur belîğlerin ve dâhî âlimlerin onun hiçbir vech-i i'cazına karşı çıkamamaları ve âcizane sükût etmeleri; Kur'an mu'cize ve tâkat-i beşerin fevkinde olduğuna bir imzadır.

Evet, bir kelâm "Kimden gelmiş ve kime gelmiş ve ne için?" denilmesiyle kıymeti ve ulviyeti ve belâgatı tezahür etmesi noktasından Kur'an'ın misli olamaz ve ona yetişilemez.

Çünkü Kur'an, bütün âlemlerin Rabb'i ve Hâlık'ının hitabı ve konuşması ve hiçbir cihette taklidi ve tasannuu ihsas edecek bir emare bulunmayan bir mükâlemesi ve bütün insanların belki bütün mahlukatın namına mebus ve nev-i beşerin en meşhur ve namdar muhatabı bulunan ve o

muhatapın kuvvet ve vüs'at-i imanı, koca İslâmiyet'i tereşşuh edip sahibini Kab-ı Kavseyn makamına çıkararak muhatap-ı Samedaniyeye mazhariyetle nüzul eden ve saadet-i dâreyne dair ve hilkat-i kâinatın neticelerine ve ondaki Rabbanî maksatlara ait mesaili ve o muhatapın bütün hakaik-i İslâmiyeyi taşıyan en yüksek ve en geniş olan imanını beyan ve izah eden ve koca kâinatın bir harita, bir saat, bir hane gibi her tarafını gösterip, çevirip onları yapan sanatkârı tavrıyla ifade ve talim eden Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan'ın elbette mislini getirmek mümkün değildir ve derece-i i'cazına yetişilmez.

Hem Kur'an'ı tefsir eden ve bir kısmı otuz kırk hattâ yetmiş cilt olarak birer tefsir yazan yüksek zekâlı müdakkik binlerle mütefennin ulemanın, senetleri ve delilleriyle beyan ettikleri Kur'an'daki hadsiz meziyetleri ve nükteleri ve hâsiyetleri ve sırları ve âlî manaları ve umûr-u gaybiyenin her nevinden kesretli gaybî ihbarları izhar ve ispat etmeleri ve bilhassa Risale-i Nur'un yüz otuz kitabının her biri Kur'an'ın bir meziyetini, bir nüktesini kat'î bürhanlarla ispat etmesi ve bilhassa Mu'cizat-ı Kur'aniye Risalesi; şimendifer ve tayyare gibi medeniyetin hârikalarından çok şeyleri Kur'an'dan istihraç eden Yirminci Söz'ün İkinci Makamı ve Risale-i Nur'a ve elektriğe işaret eden âyetlerin işaretini bildiren İşarat-ı Kur'aniye namındaki Birinci Şuâ ve huruf-u Kur'aniye ne kadar muntazam, esrarlı ve manalı olduğunu gösteren Rumuzat-ı Semaniye namındaki sekiz küçük risaleler ve Sure-i Feth'in âhirki âyeti beş vecihle ihbar-ı gaybî cihetinde mu'cizeliğini ispat eden küçük bir risale gibi Risale-i Nur'un her bir cüzü, Kur'an'ın bir hakikatini, bir nurunu izhar etmesi; Kur'an'ın misli olmadığına ve mu'cize ve hârika olduğuna ve bu âlem-i şehadette âlem-i gaybın lisanı ve bir Allâmü'l-guyub'un kelâmı bulunduğuna bir imzadır.

İşte altı noktada ve altı cihette ve altı makamda işaret edilen, Kur'an'ın mezkûr meziyetleri ve hâsiyetleri içindir ki haşmetli hâkimiyet-i nuraniyesi ve azametli saltanat-ı kudsiyesi, asırların yüzlerini ışıklandırarak zemin yüzünü dahi bin üç yüz sene tenvir ederek kemal-i ihtiramla devam etmesi hem o hâsiyetleri içindir ki Kur'an'ın her bir harfi, hiç olmazsa on sevabı ve on hasenesi olması ve on meyve-i bâki vermesi, hattâ bir kısım âyâtın ve surelerin her bir harfi, yüz ve bin ve daha ziyade meyve vermesi ve mübarek vakitlerde her harfin nuru ve sevabı ve kıymeti ondan yüzlere çıkması gibi kudsî imtiyazları kazanmış diye dünya seyyahı anladı ve kalbine dedi:

İşte böyle her cihetle mu'cizatlı bu Kur'an; surelerinin icmasıyla ve âyâtının ittifakıyla ve esrar ve envarının tevafukuyla ve semerat ve âsârının tetabukuyla bir tek Vâcibü'l-vücut'un vücuduna ve vahdetine ve sıfât ve esmasına deliller ile ispat suretinde öyle şehadet etmiş ki bütün ehl-i imanın hadsiz şehadetleri, onun şehadetinden tereşşuh etmişler.

İşte bu yolcunun Kur'an'dan aldığı ders-i tevhid ve imana kısa bir işaret olarak

Birinci Makam'ın on yedinci mertebesinde böyle

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ الْوَاحِدُ
الَّذِي دَلَّ عَلَى وُجُوبِ وُجُوبِهِ فِي وَاحِدَتِهِ الْقُرْآنُ
الْمُعْجِزُ الْبَيْتَانِ الْمَقْبُولِ الْمَرْغُوبِ لَا جَنَاسَ الْمَلِكِ
وَ الْأَنْسِ وَالْجَانِّ الْمَقْرُوءِ كُلِّ آيَاتِهِ فِي كُلِّ
دَقِيقَةٍ بِيَكْمَالِ الْأَحْتِرَامِ بِالْإِسْنَةِ مَأْتٍ مَلِيُونٍ مِنْ
نَوْعِ الْأَنْسَانِ الدَّائِمِ سَلْطَنَتُهُ الْقَدْسِيَّةُ عَلَى
أَقْطَارِ الْأَرْضِ وَالْأَكْوَانِ وَعَلَى وُجُوهِ الْأَعْمَارِ وَ
النَّمَانِ وَالْجَارِي حَاكِمِيَّتُهُ الْمَعْنَوِيَّةُ النَّوْرَانِيَّةُ

عَلَّمَنِي زَيْدٌ فِي الْأَرْضِ وَخُمُسَ الْبَيْتِ فِي أَرْبَعَةِ عَشَرَ
عَصْرًا بِكَمَالِ الْإِسْلَامِ . . وَكَذَا : شَهِدَ وَبَرَّهَنَ
بِاجْتِمَاعِ سُورِهِ الْقُدْسِيَّةِ السَّمَاوِيَّةِ وَبِاتِّفَاقِ
آيَاتِهِ النَّوَرَانِيَّةِ الْإِلَهِيَّةِ وَبِتَوَافُقِ اسْتِرَارِهِ وَ
أَنْوَارِهِ وَبِتَطَابُقِ حَقَائِقِهِ وَتَمَرَاتِهِ وَاقْتِرَارِهِ
بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعَيَانِ
denilmiştir.

Sonra bir fakir insana değil fâni ve muvakkat bir tarlayı, bir haneyi, belki koca kâinatı ve dünya kadar bir mülk-ü bâkiyi kazandıran ve bir fâni adama ebedî bir hayatın levazımâtını bulduran ve ecelin darağacını bekleyen bir biçareyi idam-ı ebedîden kurtaran ve saadet-i sermediyenin hazinesini açan en kıymetli sermaye-i insaniyenin iman olduğunu bilen mezkûr misafir ve hayat yolcusu, kendi nefesine dedi ki: "Haydi, ileri! İmanın hadsiz mertebelerinden bir mertebe daha kazanmak için

kâinatın heyet-i mecmuasına

müracaat edip o da ne diyor, dinlemeliyiz; erkânından ve eczasından aldığımız dersleri tekmil ve tenvir etmeliyiz." diye Kur'an'dan aldığı geniş ve ihatalı bir dürbün ile baktı, gördü:

Bu kâinat, o kadar manidar ve muntazamdır ki mücessem bir kitab-ı Sübhanî ve cismanî bir Kur'an-ı Rabbanî ve müzeyyen bir saray-ı Samedanî ve muntazam bir şehir-i Rahmanî suretinde görünüyor. O kitabın bütün sureleri, âyetleri ve kelimatları, hattâ harfleri ve babları ve fasılları ve sayfaları ve satırları, umurunun her vakit manidarane mahv ve ispatları ve hakîmane tağyir ve tahvilleri; icma ile bir Alîm-i külli şey'in ve bir Kadîr-i külli şey'in ve bir musannifin, her şeyde her şeyi gören ve her şeyin her şey ile münasebetini bilen, riayet eden bir Nakkaş-ı Zülcelal'in ve bir Kâtib-i Zülkema'l'in vücudunu ve mevcudiyetini bilbedahe ifade ettikleri gibi bütün erkân ve envayıyla ve ecza ve cüz'iyatıyla ve sekeneleri ve müstemilatıyla ve vâridat ve masarifatıyla ve onlarda maslahatkârane tebdilleriyle ve hikmet-perverane tecdidleriyle, bi'l-ittifak hadsiz bir kudret ve nihayetsiz bir hikmetle iş gören âlî bir ustanın ve misilsiz bir Sâni'in mevcudiyetini ve vahdetini bildiriyorlar. Ve kâinatın azametini münasip iki büyük ve geniş hakikatın şahadetleri, kâinatın bu büyük şahadetini ispat ediyorlar.

Birinci Hakikat: Usûlü'd-din ve ilm-i kelâmın dâhî ulemasının ve hükema-i İslâmiyenin gördükleri ve hadsiz bürhanlarla ispat ettikleri "**hudûs**" ve "**imkân**" hakikatleridir. Onlar demişler ki:

"Madem âlemde ve her şeyde tagayyür ve tebeddül var; elbette fânidir, hâdistir, kadîm olamaz. Madem hâdistir, elbette onu ihdas eden bir Sâni' var. Ve madem her şeyin zatında vücudu ve ademi, bir sebep bulunmazsa müsavidir; elbette vâcib ve ezelî olamaz. Ve madem muhal ve bâtıl olan devir ve teselsül ile birbirini icad etmek mümkün olmadığı kat'î bürhanlarla ispat edilmiş. Elbette öyle bir Vâcibü'l-vücut'un mevcudiyeti lâzımdır ki naziri mümteni, misli muhal ve bütün maadası mümkün ve mâsivası mahluku olacak."

Evet, **hudûs** hakikati kâinatı istila etmiş. Çoğunu göz görüyor, diğer kısmını akıl görüyor. Çünkü gözümüzün önünde her sene güz mevsiminde öyle bir âlem vefat eder ki her birisinin hadsiz efradı bulunan ve her biri zîhayat bir kâinat hükmünde olan yüz bin nevi nebatat ve küçük hayvanat, o âlem ile beraber vefat ederler. Fakat o kadar intizam ile bir vefattır ki haşir ve neşirlerine medar olan ve rahmet ve hikmetin mu'cizeleri, kudret ve ilmin hârikaları bulunan

çekirdekleri ve tohumları ve yumurtacıkları baharda yerlerinde bırakıp defter-i a'mallerini ve gördükleri vazifelerin programlarını onların ellerine vererek Hafîz-i Zülcelal'in himayesi altında, hikmetine emanet eder; sonra vefat ederler.

Ve bahar mevsiminde, haşr-i a'zamın yüz bin misali ve numune ve delilleri hükmünde olarak o vefat eden ağaçlar ve kökler ve bir kısım hayvancıklar, aynen ihya ve diriliyorlar. Ve bir kısmının dahi kendi yerlerinde emsalleri ve aynen onlara benzeyenleri icad ve ihya olunuyor. Ve geçen baharın mevcudatı, işledikleri amellerin ve vazifelerin sahifelerini ilanât gibi neşredip وَآيَاتِ الْكُرْآنِ وَالْحِكْمِ وَالْغُرُوبِ وَآيَاتِ الْكُرْآنِ وَالْحِكْمِ وَالْغُرُوبِ âyetinin bir misalini gösteriyorlar.

Hem heyet-i mecmua cihetinde, her güzde ve her baharda büyük bir âlem vefat eder ve taze bir âlem vücuda gelir. Ve o vefat ve hudûs, o kadar muntazam cereyan ediyor ve o vefat ve hudûsta, gayet intizam ve mizanla o kadar nevilerin vefiyatları ve hudûsları oluyor ki güya dünya öyle bir misafirhanedir ki zîhayat kâinatlar ona misafir olurlar ve seyyah âlemler ve seyyar dünyalar ona gelirler, vazifelerini görürler, giderler.

İşte, bu dünyada böyle hayattar dünyaları ve vazifedar kâinatları kemal-i ilim ve hikmet ve mizanla ve muvazene ve intizam ve nizamla ihdas ve icad edip Rabbanî maksatlarda ve İlahî gayelerde ve Rahmanî hizmetlerde kadîrane istimal ve rahîmane istihdam eden bir Zat-ı Zülcelal'in vücub-u vücudu ve hadsiz kudreti ve nihayetsiz hikmeti, bilbedahe güneş gibi akıllara görünüyor. "Hudûs" mesailini Risale-i Nur'a ve muhakkikîn-i kelâmîyenin kitaplarına havale ile o bahsi kapıyoruz.

Amma **imkân** ciheti ise o da kâinatı istila ve ihata etmiş. Çünkü görüyoruz ki her şey, küllî ve cüz'î bulunsun, büyük ve küçük olsun arştan ferşe, zerrattan seyyarata kadar her mevcud; mahsus bir zat ve muayyen bir suret ve mümtaz bir şahsiyet ve has sıfatlar ve hikmetli keyfiyetler ve maslahatlı cihazlar ile dünyaya gönderiliyor. Halbuki o mahsus zata ve o mahiyete, hadsiz imkânât içinde o hususiyeti vermek... Hem suretler adedince imkânlar ve ihtimaller içinde o nakışlı ve farikalı ve münasip o muayyen sureti giydirmek... Hem hemcinsinden olan eşhasın miktarınca imkânlar içinde çalkanan o mevcuda, o lâıyk şahsiyeti imtiyazla tahsis etmek... Hem sıfatların nevileri ve mertebeleri sayısınca imkânlar ve ihtimaller içinde şekilsiz ve mütereddid bulunan o masnua, o has ve muvafık, maslahatlı sıfatları yerleştirmek... Hem hadsiz yollar ve tarzlarda bulunması mümkün olması noktasında hadsiz imkânât ve ihtimalat içinde mütehayyir, sergerdan, hedefsiz o mahluka, o hikmetli keyfiyetleri ve inayetli cihazları takmak ve teçhiz etmek... Elbette küllî ve cüz'î bütün mümkinat adedince ve her mümkünün mezkûr mahiyet ve hüviyet, heyet ve suret, sıfat ve vaziyetinin imkânâtı adedince tahsis edici, tercih edici, tayin edici, ihdas edici bir Vâcibü'l-vücud'un vücub-u vücuduna ve hadsiz kudretine ve nihayetsiz hikmetine ve hiçbir şey ve hiçbir şe'n ondan gizlenmediğine ve hiçbir şey ona ağır gelmediğine ve en büyük bir şey en küçük bir şey gibi ona kolay geldiğine ve bir baharı bir ağaç kadar ve bir ağacı bir çekirdek kadar suhuletle icad edebildiğine işaretler ve delâletler ve şehadetler, imkân hakikatinden çıkıp kâinatın bu büyük şahadetinin bir kanadını teşkil ederler.

Kâinatın şahadetini, her iki kanadı ve iki hakikatiyle Risale-i Nur eczaları ve bilhassa Yirmi İkinci ve Otuz İkinci Sözler ve Yirminci ve

Otuz Üçüncü Mektuplar tamamıyla ispat ve izah ettiklerinden onlara havale ederek bu pek uzun kıssayı kısa kestik. Kâinatın heyet-i mecmuasından gelen büyük ve küllî şehadetin ikinci kanadını ispat eden:

İkinci Hakikat: Bu mütemadiyen çalkanan inkılablar ve tahavvülatlar içinde vücudunu ve hizmetini ve zîhayat ise hayatını muhafazaya ve vazifesini yerine getirmeye çalışan mahlukatta, kuvvetlerinin bütün bütün haricinde bir **teavün hakikati** görünüyor. Mesela, unsurları zîhayatın imdadına, hususan bulutları nebatatın mededine ve nebatatı dahi hayvanatın yardımına ve hayvanat ise insanların muavenetine ve memelerin kevser gibi sütleri, yavruların beslenmelerine ve zîhayatların iktidarları haricindeki pek çok hâcetleri ve erzakları, umulmadık yerlerden onların ellerine verilmesi, hattâ zerrat-ı taamiye dahi hüceyrat-ı bedeniye'nin tamirine koşmaları gibi teshir-i Rabbanî ile ve istihdam-ı Rahmanî ile hakikat-i teavünün pek çok misalleri doğrudan doğruya, bütün kâinatı bir saray gibi idare eden bir Rabbü'l-âlemîn'in umumî ve rahîmane rububiyetini gösteriyorlar. Evet, camid ve şuursuz ve şefkatsiz olan ve birbirine şefkatkârane, şuurdarane vaziyet gösteren muavenetçiler, elbette gayet Rahîm ve Hakîm bir Rabb-i Zülcelal'in kuvvetiyle, rahmetiyle, emriyle yardıma koşturuluyorlar.

İşte kâinatta cari olan teavün-ü umumî, seyyarattan tâ zîhayatın aza ve cihazat ve zerrat-ı bedeniyesine kadar kemal-i intizamla cereyan eden muvazene-i âme ve muhafaza-i şâmile ve semavatın yaldızlı yüzünden ve zeminin ziynetli yüzünden tâ çiçeklerin süslü yüzlerine kadar kalem gezdiren tezyin ve Kehkeşan'dan ve manzume-i şemsiyeden tâ mısır ve nar gibi meyvelere kadar hükmeden tanzim ve güneş ve kamerden ve unsurlardan ve bulutlardan tâ bal arılarına kadar memuriyet veren tavzif gibi pek büyük hakikatlerin büyüklükleri nisbetindeki şehadetleri, kâinatın şehadetinin ikinci kanadını ispat ve teşkil ederler. Madem Risale-i Nur bu büyük şehadeti ispat ve izah etmiş, biz burada bu kısacık işaretle iktifa ederiz.

İşte dünya seyyahınının kâinattan aldığı ders-i imanîye kısa bir işaret olarak **Birinci Makam'ın on sekizinci mertebesinde** böyle

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاحِدُ الْوَجِيدُ الْوَجُودُ الْمُمْتَنِعُ
نَظْمٌ بِرُؤْيُهِ الْمُمْكِنُ كُلُّ مَا سِوَاهُ الْوَاحِدِ الْأَحَدِ الَّذِي
دَلَّ عَلَى وَجُوبِ وَجُودِهِ فِي وَحْدِيَّةِ هَذِهِ الْكَائِنَاتِ
الْكِتَابُ الْكَبِيرُ الْمُجَسِّمُ وَالْقُرْآنُ الْجَسْمَانِيُّ
الْمُعْظَمُ وَالْقَصْرُ الْمُرَيَّنُ الْمُنْتَظَمُ وَالْبِلَادُ
الْمُحْتَشِمُ الْمُنْتَظَمُ بِإِجْمَاعِ سُورِهِ وَآيَاتِهِ وَ
كَلِمَاتِهِ وَحُرُوفِهِ وَأَبْوَابِهِ وَفُصُولِهِ وَصُحُفِهِ وَ
سُطُورِهِ وَاتِّسَاقِ أَرْكَانِهِ وَانْزِوَاعِهِ وَاجْزَائِهِ وَ
جُزْئِيَّاتِهِ وَسَكَنَتِهِ وَمُشْتَمَلَاتِهِ وَارِدَاتِهِ وَ
مَصَارِفِهِ بِشَهَادَةِ عَظَمَةِ احْتِاطَةِ حَقِّيقَةِ الْحُدُوثِ وَ
التَّغْيِيرِ وَالْإِمْكَانِ بِإِجْمَاعِ جَمِيعِ عِلْمَاءِ عِلْمِ
الْكَلَامِ وَبِشَهَادَةِ حَقِّيقَةِ تَبَدُّلِ صُورَتِهِ وَ
مُشْتَمَلَاتِهِ بِالْحِكْمَةِ وَالْإِنْتِظَامِ وَتَجَدُّدِ حُرُوفِهِ
وَكَلِمَاتِهِ بِالنِّسْطَامِ وَالْمِيزَانِ وَبِشَهَادَةِ عَظَمَةِ
احْتِاطَةِ حَقِّيقَةِ التَّعَاوُنِ وَالتَّجَاوُبِ وَالتَّسَانُدِ وَ
التَّدَاخُلِ وَالْمُؤَاوَنَةِ وَالْمُحَافَظَةِ فِي مَوْجُودَاتِهِ
بِالْمُشَاهَدَةِ وَالْعِيَانِ

denilmiştir. Sonra, dünyaya gelen ve dünyanın yaratıcısını arayan ve on sekiz adet

mertebelerden çıkan ve arş-ı hakikate yetişen bir mi'rac-ı imanî ile gaibane marifetten hazırane ve muhatabane bir makama terakki eden meraklı ve müştak yolcu adam, kendi ruhuna dedi ki:

Fatiha-i Şerife'de başından tâ اِيَسَاكْ kelimesine kadar gaibane medh ü sena ile bir huzur gelip اِيَسَاكْ hitabına çıkılması gibi biz dahi doğrudan doğruya gaibane aramayı bırakıp aradığımızı aradığımızdan sormalıyız; her şeyi gösteren güneşi, güneşten sormak gerektir. Evet her şeyi gösteren, kendini her şeyden ziyade gösterir. Öyle ise şemsin şuaatı ile onu görmek ve tanımak gibi **Hâlık'ımızın esma-i hüsnasıyla ve sıfât-ı kudsisiyle** onu kabiliyetimizin nisbetinde tanımaya çalışabiliriz. Bu maksadın hadsiz yollarından iki yolu ve o iki yolun hadsiz mertebelerinden iki mertebeyi ve o iki mertebenin pek çok hakikatlerinden ve pek çok uzun tafsilatından yalnız iki hakikati icmal ve ihtisar ile bu risalede beyan edeceğiz.

Birinci Hakikat: Bilmüşahede gözümüzle görünen ve muhit ve daimî ve muntazam ve dehşetli ve semavî ve arzî olan bütün mevcudatı çeviren ve tebdil ve tecdid eden ve kâinatı kaplayan **faaliyet-i müstevliye** hakikati görünmesi ve o her cihetle hikmet-medar faaliyet hakikatinin içinde **tezahür-ü rububiyet** hakikatinin bilbedahe hissedilmesi ve o her cihetle rahmet-feşan tezahür-ü rububiyet hakikatinin içinde, **tebarüz-ü uluhiyet** hakikati bizzarure bilinmiş olmasıdır.

İşte bu hâkimane ve hakîmane faaliyet-i daimeden ve perdesinin arkasında bir Fâil-i Kadîr ve Alîm'in ef'ali, görünür gibi hissedilir. Ve bu mürebbiyane ve müdebbirane ef'al-i Rabbaniyeden ve perdesinin arkasından, her şeyde cilveleri bulunan esma-i İlahiye, hissedilir derecesinde bedahetle bilinir.

Ve bu celaldarane ve cemal-perverane cilvelenen esma-i hüsnadan ve perdesinin arkasında sıfât-ı seb'a-i kudsienin ilmelyakîn, belki aynelyakîn, belki hakkalyakîn derecesinde vücudları ve tahakkukları anlaşılır.

Ve bu yedi kudsî sıfatın dahi bütün masnuatın şehadetiyle hem hayattarane hem kadîrane hem alîmane hem semîane hem basîrane hem mürîdane hem mütekellimane nihayetsiz bir surette tecellileri ile bilbedahe ve bizzarure ve biilmelyakîn bir Mevsuf-u Vâcibü'l-vücut'un ve bir Müsemma-i Vâhid-i Ehad'in ve bir Fâil-i Ferd-i Samed'in mevcudiyeti, güneşten daha zahir, daha parlak bir tarzda kalpteki iman gözüne görünür gibi kat'î bilinir.

Çünkü güzel ve manidar bir kitap ve muntazam bir hane, bedahetle yazmak ve yapmak fiillerini ve güzel yazmak ve intizamlı yapmak fiilleri dahi bedahetle yazıcı ve dülger namlarını, yazıcı ve dülger unvanları ise bedahetle kitabet ve dülgerlik sanatlarını ve sıfatlarını ve bu sanat ve sıfatlar bedahetle herhalde bir zatı istilzam eder ki mevsuf ve sâni' ve müsemma ve fâil olsun. Fâilsiz bir fiil ve müsemmasız bir isim mümkün olmadığı gibi; mevsufsuz bir sıfat, sanatkârsız bir sanat dahi mümkün değildir.

İşte bu hakikat ve kaideye binaen, bu kâinat bütün mevcudatıyla beraber kaderin kalemıyla yazılmış, kudretin çekiciyle yapılmış manidar hadsiz kitaplar, mektuplar, nihayetsiz binalar ve saraylar hükmünde –her biri binler vecihle ve beraber hadsiz vücut ile– Rabbanî ve Rahmanî nihayetsiz fiilleri ve o fiillerin menşeleri olan bin bir esma-i İlahiyenin hadsiz cilveleriyle ve o güzel isimlerin menbaı olan yedi sıfât-ı Sübhaniyenin nihayetsiz tecellileriyle, o yedi muhit ve kudsî sıfatların madeni ve mevsufu olan ezeli ve ebedî bir Zat-ı Zülcelal'in

vücub-u vücuduna ve vahdetine hadsiz işaretler ve nihayetsiz şehadetler ettikleri gibi; bütün o mevcudatta bulunan bütün hüsünler, cemaller, kıymetler, kemaller dahi ef'al-i Rabbaniyenin ve esma-i İlahiyenin ve sıfât-ı Samedaniyenin ve şuunat-ı Sübhaniyenin kendilerine lâıyk ve muvafık kudsî cemallerine ve kemallerine ve hepsi birden Zat-ı Akdes'in kudsî cemaline ve kemaline bedahetle şehadet ederler.

İşte faaliyet hakikati içinde tezahür eden rububiyet hakikati; ilim ve hikmetle halk ve icad ve sun' ve ibda, nizam ve mizan ile takdir ve tasvir ve tedbir ve tedvir, kasd ve irade ile tahvil ve tebdil ve tenzil ve tekmil, şefkat ve rahmetle it'am ve in'am ve ikram ve ihsan gibi şuunatıyla ve tasarrufatıyla kendini gösterir ve tanıttırır.

Ve tezahür-ü rububiyet hakikati içinde bedahetle hissedilen ve bulunan uluhiyetin tebarüz hakikati dahi esma-i hüsnanın rahîmane ve kerîmane cilveleriyle ve yedi sıfât-ı sübutiye olan Hayat, İlim, Kudret, İrade, Sem', Basar ve Kelâm sıfatlarının celalli ve cemalli tecellileriyle kendini tanıttırır, bildirir.

Evet nasıl ki kelâm sıfatı, vahiyler ve ilhamlar ile Zat-ı Akdes'i tanıttırır, öyle de **kudret**

sıfatı dahi mücessem kelimeleri hükmünde olan sanatlı eserleriyle o Zat-ı Akdes'i bildirir ve kâinatı baştan başa bir Furkan-ı Cismanî mahiyetinde gösterip bir Kadîr-i Zülcelal'i tavsif ve tarif eder.

Ve **ilim** sıfatı dahi hikmetli, intizamlı, mizanlı olan bütün masnuat miktarınca ve ilim ile idare ve tedbir ve tezyin ve temyiz edilen bütün mahlukat adedince, mevsufları olan bir tek Zat-ı Akdes'i bildirir.

Ve **hayat** sıfatı ise kudreti bildiren bütün eserler ve ilmin vücudunu bildiren bütün intizamlı ve hikmetli ve mizanlı ve ziyetli suretler, haller ve sair sıfatları bildiren bütün deliller, sıfat-ı hayatın delilleriyle beraber, hayat sıfatının tahakkukuna delâlet ettikleri gibi; hayat dahi bütün o delilleriyle, âyineleri olan bütün zîhayatları şahit göstererek Zat-ı Hayy-ı Kayyum'u bildirir. Ve kâinatı, serbeser her vakit taze taze ve ayrı ayrı cilveleri ve nakışları göstermek için daima değişen ve tazelenen ve hadsiz âyinelerden tereküp eden bir âyine-i ekber suretine çevirir. Ve bu kıyasla **görmek** ve **işitmek**, **ihtiyar etmek** ve **konuşmak** sıfatları dahi her biri birer kâinat kadar Zat-ı Akdes'i bildirir, tanıttırır.

Hem o sıfatlar, Zat-ı Zülcelal'in vücuduna delâlet ettikleri gibi hayatın vücuduna ve tahakkukuna ve o zatın hayattar ve diri olduğuna dahi bedahetle delâlet ederler. Çünkü bilmek hayatın alâmeti, işitmek dirilik emaresi, görmek dirilere mahsus, irade hayat ile olabilir, ihtiyarî iktidar zîhayatlarda bulunur, tekellüm ise bilen dirilerin işidir.

İşte bu noktalardan anlaşılır ki hayat sıfatının yedi defa kâinat kadar delilleri ve kendi vücudunu ve mevsufun vücudunu bildiren bürhanları vardır ki bütün sıfatların esası ve menbaı ve ism-i a'zâmın masdarı ve medarı olmuştur. Risale-i Nur, bu birinci hakikati kuvvetli bürhanlar ile ispat ve bir derece izah ettiğinden, bu denizden bu mezkûr katre ile şimdilik iktifa ediyoruz.

İkinci Hakikat: Sıfat-ı kelâmdan gelen tekellüm-ü

İlahîdir. **لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لَكَلِمَاتِ رَبِّي** âyetinin sırrıyla: Kelâm-ı İlahî, nihayetsizdir. Bir zatın vücudunu bildiren en zahir alâmet, konuşmasıdır. Demek bu hakikat, nihayetsiz bir surette Mütetekellim-i Ezelî'nin mevcudiyetine ve vahdetine şehadet eder.

Bu hakikatin iki kuvvetli şahadeti, bu risalenin on dördüncü ve on beşinci mertebelerinde beyan edilen vahiyler ve ilhamlar cihetiyle ve geniş bir şahadeti dahi onuncu mertebesinde işaret edilen kütüb-ü mukaddese-i semaviye cihetiyle ve çok parlak ve câmi' bir diğer şahadeti dahi on yedinci mertebesinde Kur'an-ı Mu'cizü'l-Beyan cihetiyle geldiğinden, bu hakikatin beyan ve şahadetini o mertebelere havale edip o hakikati mu'cizane ilan eden ve şahadetini sair hakikatlerin şahadetleriyle beraber ifade eden

شَهِدَ الْإِلَهُ أَنْزَلَهُ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَأْتِكَةَ وَ
أَوْلُوا الْعِلْمَ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَّا إِلَهَ إِلَّا هُوَ
الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ

âyet-i muazzamanın envarı ve esrarı, bizim bu yolcuya kâfi ve vâfi gelmiş ki daha ileri gidememiş.

İşte bu yolcunun bu makam-ı kudsîden aldığı dersin kısa bir mealine bir işaret olarak **Birinci Makam'ın on dokuzuncu mertebesinde**

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاجِبُ الوجودِ الْوَاحِدُ الْإِ
لَهُ إِلَّا سَمَاءُ الْحُسْنَى وَ لَهُ الصِّفَاتُ الْعُلْيَا وَ لَهُ
الْمَثَلُ الْأَعْلَى الَّذِي دَلَّ عَلَى وَجُوبِ وَجُودِهِ فِي
وَحْدَتِهِ الْذَاتُ الْوَاجِبُ الوجودِ بِالجماعِ جمیع صفاته
القدسیة المخبیة وَ جمیع اسمائه الحسنى
المتجلية بالترفاق جمیع شؤناته و افعاله
المتصرفة بشهادة عظمة حقیقة تبارز
الالوهية فی تطاهر الربوبية فی دوام
الفعالية المستولية بفعول الاجاد و الخلق و
الصنيع و الابداع بارادة و قدرة و بفعول
التقدير و التصوير و التدبير و التدوير
بالختيار و حكمة و بفعول التصريف و التخطيم و
المحافظة و الادارة و الاعاشة بقصد و رحمة و
بكمال الا تنظيم و الموازنة و بشهادة عظمة
احاطة حقیقة اسرار شہد الاله انزه لاله
اللاه و الملئكة و اولوا العلم قائما بالقسط
لا اله الا هو العزيم

denilmiştir.

***

[Bu "Âyetü'l-Kübra"nın 33 mertebeden müteşekkil tamamı, hârikulâde mukaddimesi ile birlikte müstakil olarak neşredilmiştir. Buraya kısmen konulmuş.]

***

[1] (İhtar): Birinci Makam'da geçen otuz üç mertebe-i tevhidi bir parça izah etmek isterdim. Fakat şimdiki vaziyetim ve halimin müsaadesizliği cihetiyle, yalnız gayet muhtasar bürhanlarına ve mealinin tercümesine iktifaya mecbur oldum. Risale-i Nur'un otuz, belki yüz risalelerinde bu otuz üç mertebe, delilleriyle, ayrı ayrı tarzlarda, her bir risalede bir kısım mertebeler beyan edildiğinden tafsili onlara havale edilmiş.

KAYNAK: <http://www.hizmetvakfi.org>

KAYNAK LİNK: <http://www.hizmetvakfi.org/risaleinur/>